

meg e kegyeletes alkalom gyöngéd hangulatát, a szeretet ama drága, ritka összhangját, mely minden tábot egyesít ez örömnapp hősének tisztelt alakja körül.

Örülünk, hogy megértük és ünneplhetjük Kossuth születése nyolczvannadik évének fordulóját. Kívánjuk egy szívvel-lélekkel, hogy velünk együtt lássa meg a nemzeti lét diadalának ama legdicsőbb nagy napját, melyen Rákóczi és Széchenyi szellemei kibékülve ölelkeznek össze az egekben!

VAJDA JÁNOS.

ŐSZI REGGEL.

Jöszte, kedves, a szabadba,
Szétszólt a kód megint.
Kertünk olyan mint a lányka,
Mikor fátyolát lehányta
És kaczerán széttekint.

Oh ne mondj: hogy nyáron szebb volt,
Forró nap hűs árnyival,
Elmerengni sűrű zöldjén,
Illattal s zenével töltvén
Rózsa s fülemile-dal.

Mikor a liljom virágozott
S felfolyók, koszoruban,
Illatot hintett a székfü,
Rajta lepke, s fürgé reptü
Méhe zsongott lassudan.

Liljom eltört, rózsá széthullt,
Szekfüt a szél elsepert;
Leszaggatva a folyondár,
A madárécszek se' zsong már ...
S még is, hídd el, szép a kert.

Tarkán csüng a lomb a fákon,
Sárga, zöld, piros vegyest.
Mily szeszélyes kép, oh nézd el,
A melyet művészi kézzel
A természet maga fest!

Ritkuló lomb közt az ágon
A gyümölcs szebben pirul.
Alma, körte, a baraczkok —
Milyen érett, nézd csak azt ott!
Ériuts meg s öledbe hull!

Nyujtsd karod', tovább vezetlek,
Menjünk csak közel oda,
Honnan az az illat árad,
S áthatja fűrtöd' s ruhádat:
Egy egész ágy rezedá!

Naptól már a dér felolvadt,
Óva lép a fűre le.
Itt a lugas, oly zöldellő,
Hogy' mosolyg a drága szöllő,
Minden ág telis-tele!

Nézd e harmatmosta fűrtöt,
Milyen teljes, mily üde!
Méz-csorrantó drága formint,
Olyan édes, oly vidor, mint
Életemnek üdve, Te!

Szász Károly.

A HÓZIVATAR.

ELBESZÉLÉS.

IKTA

PUSKIN SZERGEJICS SÁNDOR.

(Végo.)

Időközben a kisasszony lábadzni kezdett. Vladimirt rég látták Gávrilovics Gávriła házában. Ő félt a szokott fogadtatástól. Eltökélték, hogy utána küldenek, s egyuttal tudára adják a váratlan szerencsét: az összekeléshez való beleegyezést.

De mily nagy vala bámulatuk a nenárdovói birtokosoknak, midőn válaszul szives meghívásukra félig örült gondolatokat tartalmazó levelet kaptak! Vladimír ugyanis kijelentette, hogy többé házukba soha sem teszi be a lábát és kérte őket, hogy fedjék a szerencsétlent, kinek egyedüli reménye a halál. Néhány nap mulva megtudták, hogy Vladimír seregéhez tért vissza. Ez történt 1812-ben.

Sokáig nem merték erről értesíteni a lábadozó Mását. Ő soha sem emlegette Vladimirt. Néhány hónap mulva, midőn azok sorában találkoztak nevével, a kik kitüntették magokat és Borodinónál féltékeny megesbesültek, elájult és szülei attól félték, hogy betegsége visszatér. De hála Istennek, az ájulásnak nem voltak komolyabb következményei.

Más oldalról érte őt a csapás: Gávrilovics Gávriła meghalálozék s őt hagyta összes birtokainak örökösül. Azonban ez öröklés nem vigasztalta meg s hiven osztozkodék a szegény Petrov Párászkovja fájdalomában és megesküdött, hogy őt soha el nem hagyja. Együtt hagyták el Nenárdovot, mely csak balsorsukra emlékeztetett s az X*** birtokra vonultak.

A házassulandók itt is körül rajongták a kedves fiatal leányt; de ez senkinek sem nyújtott reményt. Némelyek tanácsolta neki anyja, hogy válaszszon magának valami barátot; Gávrilovics Mária ilyenkor fejét csóválta és elgondolkozott. Vladimír nem volt többé az élők sorában, egy nappal előbb meghalt Moszkvában, mielőtt a francziák oda bevonultak volna. Mint látszik, Mása kegyeletben tartotta az ő emlékét; legalább igen ügyelt arra, a mi reá emlékezteté: a könyvekre, melyeket olvasott vala, a rajzokra, jegyzetekre és versekre, melyeket ő hozzá irt vala. A szomszédok értesülvén ezekről, csodálták állhatatosságát és kíváncsian várták a hőst, a ki méltónak fog találtatni arra, hogy utóvégre is győzedelmeskedjék e valódi Artemis fájdalomal hűségén.

E közben a hadjárat dicsőségen véget ért. Csapataink hazatértek. A nép üdvözlésökre sietett. A zene győzedelmes darabokat játszott: Vive Henri Quatre, tiroli keringőket és áriákat Jokonde-tól. A tisztok, kik mint ifjak mentek a hadjáratba, megfériasodván a harcztérben, keresztekkel feldisiztve tértek vissza. A kőzatonák vígan beszélgettek egymás közt s beszédjökbe német és francia szöveget keverték.

Feledhetetlen idők! Dicsőség és lelkesedés napjai! Mily hangosan dobogott az orosz szív a haza említésénél! Mily édesek voltak a viszontlátás könyvei! Mennyire összhangozóan egyesítettük a népbüszkeség érzetét, s az uralkodóhoz való szeretetünket! S ő rá nézve is — mily pillanatot volt ez!

A nők, az orosz nők páratlanok voltak. Szokott hidegségök eltűnt vala. Elragadtatásuk igazán részegítő volt, midőn találkozáván a győzőkkel, azt kiabálták: Hurra!

És a levegőbe dobták a fejkötőket.

Ki az, ki az akkori tisztok közül be nem ismeri, hogy orosz nőnek köszöni a legszebb, a legrágább jutalmat?...

E fényes napokban Gávrilovics Mária az X*** kerületben lakott és nem látta azt, mint ünneplik mindenütt a hadsereg visszatérését. De a kerületekben s a falvakban az általános öröm, meglehet, hogy még erősebb volt. Ha ily helyeken megjelent a tiszt, diadalmenettel fogadták s a frakkos szerelmesnek ugyancsak rosszul ment dolga, ha tiszt lőn versenytársa.

Már mondtuk, hogy dacára minden hidegségének Gávrilovics Mária csak úgy körül volt véve udvarlókkal, mint azelőtt, de valamennyinek tagítani kellett, midőn Burmin nevű sebesült huszárezredes jelent meg kastélyában, ér-

dekesen halvány arczával, mint azt az ottani hölgyek mondták.

Ő körülbelül huszonhat éves lehetett. Szabadságidejét jött élvezni birtokára, mely szomszédos vala Gávrilovics Mária falujával. Gávrilovics Mária nagyon kitüntette őt. Jelenlétében osztozkodott szokott komolysága. Nem mondhatnám, hogy kaczerkodott volna vele; de a költő, látván magatartását, azt mondhatná:

Se amor non è, che duche?...

Különbén Burmin igen kedves fiatal ember volt. Olyan fővel volt megáldva, mely tesz a nőnek: udvarias és figyelmes, minden igény nélkül és hozzá kedélyes társalgó. Társalgása Gávrilovics Mária felé nyílt és őszinte volt; de bármit mondott vagy tett volna is ez, lelke s tekintete mindenben követték őt.

Burmin csendes és szerény természetűnek látszott, de a fáma azt mondta róla, hogy valamikor igen nagy udvarló volt és ez nem is ártott neki, Gávrilovics Mária véleménye szerint, ki, mint a fiatal hölgyek általában, élvezettel mentegette a csintalanságokat, melyek a jellem mérészségét és tüzességét képezik.

Azonban mindenekelőtt... dacára őszinteségének, érdekes halványosságának, felkötött kezének, a fiatal huszár hallgatása mindenekelőtt leginkább felköté kíváncsiságát és kezeletét. Be kellett vallani, hogy nagyon is tetszik a huszárnak; hihetőleg ő is éleslátása és tapasztalatainál fogva beláthatta, hogy őt megkülönbözteti; mi lehet hát annak az oka, hogy még eddig nem láthatta őt lábainál, s nem hallhatta vallomását?

Mi tartóztatta őt? A félelem-e, mely elvitatlan az igaz szerelemtől, a gőg vagy tán egy ravasz udvarló kaczerkodása? Mindez talány volt előtte. Jól megfontolván a dolgot, úgy találta, hogy ennek oka egyedül a bátortalanságban keresendő s azért eltökélte magában, hogy fokozott figyelmessege, sőt a körülményekhez mérten nyájassága által is felbátorítja őt.

Egészen váratlan megoldást tervezett s türelmetlenül leste a regényes vallomás pillanatát. A titok, bármily természetű is, mindig kellemetlen az asszonyok előtt. Hadi tettei meghozták a kívánt sikert: Burmin annyira gondolkozóvá lőn s fekete szemeit oly tüzzel függeszté Gávrilovics Mária, hogy a döntő pillanat, mint látszik, közeledett. A szomszédok mint valami bevezett tényről beszéltek a lakodalomról s a jó Petrov Párászkovja örült, hogy leánya végre is magához méltó férjert talált.

Az öreg asszony egyszer magánosan ült a vendégszobában és a grande-patience-vel foglalkozkodék, midőn Burmin a szobába lépett és Gávrilovics Mária után tudakozódott.

— A kertben van, — mondá az öreg, — menjen hozzá, s én itt fogom önöket várni.

Burmin elment, az öreg asszony pedig keresztet vetett magára s azt gondolta: 'talán a dolog ma mégis véget ér!'

Burmin a tó partján fűzfa alatt ülve találta Gávrilovics Mária, ki regényt olvasott, s fehér ruhába volt öltözve, mint a regény hősnőjéhez illik. Az első kérdések után Gávrilovics Mária szándékosan nem tette élénk a párbeszédet, s ez által növelte a kölcsönös zavart, melytől csak haladéktalan és határozott vallomás által lehetett megszabadulni.

S ugy is történt: Burmin érezvén helyzetének válságosságát, kijelenté, hogy régóta keresi az alkalmat, hogy kitárja előtte szívét s pár percnyi figyelmet kért. Gávrilovics Mária bezárta a könyvet s beleegyezése jeléül lesütötte szemeit.

— Én szeretem önt, — szólt Burmin, — szenvedélyesen szeretem... Gávrilovics Mária elpirult s még inkább lehajtotta fejét.

— Gondatlanul cselekedtem, midőn engedtem a kedves megszokásnak, a megszokásnak, hogy önt naponként láthatom...

Gávrilovics Mária eszébe jutott St. Preux első levele.

— Most már késő ellenkezni sorsommal; az önrre, az ön kedves, senkiéhez nem hasonlítható arczára való visszaemlékezés lesz e naptól fogva életem kincs és gyönyörűsége; de előbb nehez kötelesség fekszik előttem, fölfedni egy rettenetes titkot és azután megalkotni a bennünket elháríthatatlanul elválasztó gáta...

— Ez mindig létezett, — szakítá félbe élénken Gávrilovics Mária, — én soha sem lehettem volna az ön neje...

— Tudom, — válaszolt ez halkán, — tudom, hogy ön egykoron szeretett, de a halál, s az azóta elmúlt három esztendő... Oh jó, angyali Gávrilovics Mária! meg ne foszson az utolsó vigasztól is: az a gondolat, hogy ön boldogítana engem, hogyha...

— Hallgasson, az Isten szerelmére kérem, hallgasson. Ön kint okoz nekem.

— Igen, én tudom, én érzem, hogy ön az enyém volna, de — én szerencsétlen teremtés... nős vagyok!

Gávrilovics Mária bámulva nézett rá.

— Nős vagyok, — folytatta Burmin, — nős vagyok már negyedik éve, s azt sem tudom, ki a feleségem, hol van s meglátom-e valaha!

— Mit beszél! — kiáltott Gávrilovics Mária. — Mily sajtásdósgo dolog! Folytassa csak; utóbb elmondom... no folytassa már, legyen oly jó, folytassa.

— 1812-ik év kezdetén, — így kezdé Burmin, — Vilyónba siettem, hol ezredünk feküdt. Egyszer késő este értem az állomásra s gyorsan akartam befogatni, de hirtelen hóföregtet támadt, és a főnök s a postakocsisok tanácsolták, hogy várjam be a végét. Megfogadtam szavukat; de megfoghatatlan nyugtalanság vőn rajtam erő, mintha csak valaki menésre ösztönzött volna. Ez alatt a zivatart nem szűnt; nem állhatam tovább, befogattam, s jöllehet a zivatart dühöngött, utnak eredtem. A postakocsisnak kedve kerekedett a folyón utazni, a minek három versztnyivel kellett volna megrövidíteni utunkat. A folyó partjai be voltak fűzve; a kocsis elhajtott a helynél, a hol ki kellett volna szállnunk az utra, ennél fogva egyszer csak ismeretlen környéken találtuk magunkat. A zivatart nem szűnt: én világosságát láttam s arra hajtottam. Egy faluba érkezünk s a templomból eredt a világosság. A templom nyitva volt, a kerítés mögött néhány szán állott; a pitvarban emberek jártak.

— Ide! ide! — kiáltott néhány hang.

— Ugyan kérlek, hol kését el annyira? — mondotta valaki nekem, — a menyasszony ájulásban van; a pap nem tudja, mit csináljon; már vissza akartunk menni. Ugorj hát ki a szánból.

Szóltanul kiugrottam s beléptem a két vagy három gyertyától gyengén megvilágított templomba. A menyasszony a templom sötét zugában ült egy lőczán, egy leány dörzsölte halántékát.

— Hál' Istennek, — mondotta emez, — csakhogy valahára eljött. Majd halálra kinezta a kisasszonyt.

Az öreg pap e kérdéssel jött hozzám: — Parancsolja, hogy megkezdjem?

— Kezdje meg, kezdje meg, atyuskám, — válaszolám szőrazokozottan.

— A leánykát fölemelték s igazán csinosnak találtam... Oh az a meggondolatlan könnyelműség... melléje álltam az oltár előtt; a pap végezte a magáét; a három férfi és a zo-

balány tartogatták a menyasszonyt s csakis vele bajlódtak. Minket összeeskettek.

«Csokjoljátok meg egymást!» mondták nekünk.

Feleségem felém fordult halvány arczával. Én meg akartam őt csókolni... Ő felkiáltott: «Ah, nem ő! nem ő!» s észmeletlenül hanyatlott alá. A tanuk rám eresztették ijedt szemeiket. Én megfordultam, minden baj nélkül kiértem a templomból, beültem a szánkába s kiáltam: «hajs!»

— Istenem! — kiáltott Gávrilovics Mária, — hát ön nem is tudja, mi történt szegény feleségével?

— Nem tudom, — válaszolt Burmin, — nem tudom, hogy híjak a falut, a hol megesküdtem vele; arra sem emlékszem, mely állomásról jutottam oda. Akkor tájban, annyira kevés fontosságot tulajdonítottam gonosz esinyemnek, hogy eltávovzván a templomtól elaludtam s csak másnap reggel ébredtem fel, a harmadik állomáson. A szolgál, ki akkor velem volt, meghalt, így hát nincs reményem, hogy feltaláljam azt, a kivel oly kegyetlen tréfát üztem volt s a ki most oly nagyon meg van boszulva.

— Istenem, Istenem! — mondotta Gávrilovics Mária, megragadva kezét, — hát ön volt az! S ön nem ismer engem!

Burmin elsáppadt... s lábaihoz vetette magát.

A MAGYAROK EREDETE.

A német kutatóknak, ha nem is egyenesen nyomán, de az ő kezdeményezésükre föllállított s nagy tudományos apparátussal védelmezett s már már általánosan elfogadott teoria a magyarok és finnek fajrokonságáról erős megingatásnak tétetik ki a legközelebbi napokban. «Andiatum et altera pars», — e jelével jelenik meg legközelebb egy mű, mely minden tekintetben följogosít a föltevésre, hogy rendkívüli feltűnést fog kelteni egy népek eredetével foglalkozó tudományos körökben itthon és a külföldön egyaránt, mint az inkább laikus, de e kérdés iránt meleg érdeklődéssel viseltető magyar közönségben. Már maga tárgya is olyan, mely teljesen kizárja a közöny lehetőségét e kérdésben oly nemzetnél, melynél a fajérzék oly erősen van kifejlődve, mint a magyarnál. De a közérdeklődést még inkább biztosítja a magában is érdekes tárgynak az, hogy egy oly nevezetes tudós szól hozzá, kinek tekintélye rég meg van állapítva a tudományos világban, kite e kérdéshez hozzá szólan minden irodalmi képzettségű ember a legilletékesebbek egyikének, talán a legilletékesebbnek kénytelen elismerni, s ki most évtizedeken keresztül nagy gondal és fáradságot nem ismerő szorgalommal gyűjtött anyagát összefoglalva hozza a nyilvánosság elé, hogy megkísértse a nehéz föladatot, világosságot árasztani egy, homályos kérdésre, melynek buvárlata, alapos tanulmánya egy hosszú tudományos pályának legfőbb föladata, ambíciója volt.

Elég megneveznünk, hogy a fönnebb mondtak jogosultságáról mindenkit meggyőzzünk. Vámbéry Ármín könyvéről van szó, mely «A magyarok eredete» czimvel egyszerre három — magyar, német és francia nyelven — e napokban fog megjelenni a könyvtárcsón.

Vámbéry, a világhírű orientalista, nem egy önmagában előre megállapított föltevés valószínűvé tétele kedvéért tette nevezetes utazásait a keleten; nem azért lakott az oriens különböző népei között hosszú éveken át, hogy ott adatokat, vagy azokhoz hasonló valamit gyűjtson oly hypothesis erőszakos bebizonyítására, mely nála, még mielőtt vizsgálatához fogott, már előre rögzismévé vált. Nem, ő

Közép-Ázsia nomád és félnomád népeinek életét, természetét, jellemét, nyelvét, szokásait ment tanulmányozni s e fáradozása közben leplették meg egyes jelenségeket, melyek őt a magyar nép közt tapasztalt hasonló jelenségekre emlékeztették s figyelmét lekötötték. Csak midőn e jelenségek oly nagy számmal kezdtek előtte feltűnedezni, hogy többé lehetetlen volt azokat a pusztá véletlennek tulajdonítani, — kezdett benne mindinkább meggyőződésé válni, hogy e számos és különböző irányú hasonlóságok között okbeli összefüggésnek kell lenni, s hogy azok nyomozása egész a kutfőig okvetetlen a magyar és a középázsiai török-tatár népek közös eredetére fog vezetni. E tisztán empirikus észleletek által indítatva tette aztán föladvát, hogy theoriája bebizonyítására az érveket, tüneteket, bizonyítékokat összegyűjtse s állítás alakjában csak akkor álljon vele elő, midőn már oly tudományos támasztékokkal erősítheti, melyeknek komolyságát kénytelen elismerni az ellenfél is.

Azok, kik eddig a magyar-finn fajrokonság mellett foglaltak állást, — állításuk bebizonyítására másra, mint a magyarok és a finn-ugor nyelve közötti kétségtelen rokonságra nem hivatkozhattak. Vámbéry, bármily fontos szerepet tulajdonít is a fajok genetikai meghatározásánál a nyelvnek, kivált belső szerzetének, nem tartja a nyelvet egymagában elegendőnek a származási kérdés eldöntésénél. Ehhez még a históriának és egy osztályba sorozandó népek egyéb hasonlóságainak is van szava. Ő nem tagadja — sőt nagyon is ismeri — a magyar és a finn-ugor nyelvek közti rokonságot; de ezt a magyar és a finn-ugor népek *faji* azonosságának bebizonyítására nem tartja elégnak. S midőn kimutatja, hogy a magyar és közép-ázsiai török-tatár népek közti fajrokonságnak más nyomós bizonyítékai is vannak: egész határozottsággal föllájtja és bizonyítja a tételt, hogy még nyelv tekintetében is nagyobb rokonság van a magyar és a középázsiai török (tehát nem az európai, őrménynyelvi vegyült oszmani kores-keverék) — mint a magyar és a finn-ugor népek között, s hogy a magyart éppen nem lehet tulnyomólag finn-ugor jellegű nyelvnek tartani. A magyar, ugymond, vegyülék nép, de ebben nem a finn-ugor, hanem a török-tatár elem képezi a tulajdonképe magvat, vagyis inkább a kiváló alkotórészt.

A mű, mely negyvenhat nagy ivre terjed, négy részre oszlik. Az elsőben a históriai bizonyítékok, a másodikban a nyelv tanúsága, a harmadikban a művelődési mozzanatok bizonyító képessége van tárgyalva, s ezek eredménye egy befejező megjegyzésben előadva. A negyedik részben ama részint történeti, részint nyelvészeti fejtegetések foglaltatnak, melyek inkább a szaktudóst érdekelhetik.

A históriai részt Vámbéry a «Skythák és Sakók vagy ő kor állítólagos törökjei» ismeretével nyitja meg, kiknek nemzetiségét kutatván, a hisztórikusok nagy tévedésének tartja, hogy oly szigoruan ragaszkodtak Herodot szövetségének *betűi*-hez, minek egyenesen a történetírás atyja szellemének félremagyarázásához s egész tömkeleghez kellett vezetni, úgy hogy a skythákat majd árjaiaknak, azaz szlávoknak, majd germánoknak, majd pedig uraltaiaknak, vagyis törököknek, mongoloknak és finn-ugoroknak, tehát nem kevesebb, mint hat különböző nemzethez tartozóknak mondják. A Herodotnál idézett népek földrajzi fekvésének összehasonlítása az azonosított népek későbbi és mai lakhelyeivel, a földrajzi elnevezések és a szövetségben előforduló istenek nevei voltak szülőkei ez elágazásnak. Vámbéry Herodot iratainak szellemét és irányát is kombinációba veszi, úgy szintén a természet törvényeit s a skythák három királyi törzsét nem tartja uraltaiaknak, hanem talán árjanak; a többi vegyülékből azonban határozottan sok az uraltai népcsaláddhoz tartozott, nevezetesen azok, melyek a Maotisz tavától éjszak-

keletre a Volga felé laktak. Ezek valószínűleg törökök voltak.

Hogy a valóságos hun nép nem volt sem finn-ugor, sem mongol, de török, ebben a tudósok nagy része is egyetért. Az oknyomozó történet egy példát sem mutat föl arra, hogy egy déli nép egy pár század alatt északi néppé alakult volna át, s a népek északra délre igen, de délről északra soha nem költöztek önkényen. A finnek már Tacitus idejében a bottni öböl mellett laktak, a mordvinok pedig már a Kr. u. VIII. században ott, a hol ma.

Nem követhetjük egy rövid cikkben az egyes fejezetek gondolatmenetét és szoros láncolatú dedukcióit s kénytelenek vagyunk beérni azzal, hogy csak vázlatos ismertetést adjuk a könyvnek ez alkalommal, mely szintén azon könyvek közé tartozik, melyekből u. n. kivonat készíteni igen nehéz. A Hunok és Avarokról szóló fejezet már világosabb ténnyel, a mennyiben ide már némileg bevilágítja a történet fátyla. Itt már egyes följegyzett hun és avar szavakkal és nevekkel is találkozunk, melyeknek keleti török nyelvből értelmezése fölötté érdekes, néha meglepő világosságot. Például *Bajan*, az avarok khagánjának neve a keleti török nomádoknál még maig is használt tulajdonnév: gazdag, hatalmas, nemes jelentéssel. *Dngizikh*, Attila egyik fiának neve, a keleti törökben *tink-kizik*: igen tüzes, heves s hangzásra a tatár *Ding-kizik*, később *Dzsing-giz* (*Dzsingisz khán*) nevéhez igen közel áll. *Ellak*, Attila másik fia, *illak, jülak* = sugárzó, herceg, legelő. *Ilik-khan* egy turkesztáni fejedelemeve. Maga *Attila* a görög végzetű *as* elhagyásával *Attil*, *Étil*, *Itil*, annyi mint nagy folyam, Thierry szerint a Volga stb.

A bolgárok, khazarok, besenyők, ama fajrokon nepek, melyekkel a magyarok előidőkbeli története komplikálva van, külön fejezetekben vannak méltatva, terjedelmes szó- és névlajstrommal ellátva, melyből szintén kiviláglik a török-tatár eredet. Csak ezek után tér át a tudós szerző a magyarok eredetének kutatására és pedig külön fejezetben arab, ismét egy másikban bizanti, végre külön fejezetben hazai krónikák nyomán. Az e kettőben előforduló személynév- és méltóságnevek a keleti török-tatár nyelv világánál szintén nem kicsinylendő derűt terjesztenek a homályban, noha itt már az értelmezésnél a török-tatár nyelvanyag már nem mindig elegendő, a mennyiben oly hangtani sajátosságokra akadunk, melyek egy a rokon uraltalai körben képződött keveréknyelvre engednek következtetni, a hol a kiválóan tulnyomó elem még a török, de már egy idegen, bízható finn-ugor jelleg sem vonható kétségbe.

Aljlon itt néhány példa: *Szalmutzész*, (*Σαλμούτσης*) az első ismeretes magyar vezér neve, melyet a magyar krónikások helytelenül azonosítanak *Almus*-sal. Mert *Almus* nem személy-, de méltóság-név, czim, ily értelemmel: *boldog, magasztos*, tehát melléknév, mely mellől a tulajdonnév eltűnt. A görög *τςη* csaknem kivétel nélkül a török *csi* partikulának felel meg, mely foglalkozást jelent. *Szalmutzész* tehát nem más, mint a török *szalmacsi* = hurokvető, e főnévtől szalma = hurok.

Arpadisz (*Αρπαδης*) a magyar történetesek Árpádjáról azonos s valószínűleg a török *arba*, *arbai*, *arpai* igétől ered, mely annyit jelent, mint: jósoló, álmokat fejt, azaz jós, álomfejtő, mely egy viszonylik a magyar *Arpád* névhez, mint az *Ed* és *Ond* a török *edi* és *oundi* szóhoz. *Amaz urat*, ez elégedtetten jelent. *Arpád* vagy *Arpadisz* tehát eredetileg czimet, méltóságot jelentett, *jós*, *pap* értelemben.

Még érdekesebb a magyarok egyik legfőbb méltóságának, a *Gyulának* neve, mely egy neme volt a bírói hivatalnak. *Bihorban* született Konstantin így írja: *Γύλας, gilas*, az arab *Ibn Dosta* így: *dzila*. A besenyők egy tartományát hívták *Jila*-nak, s jelentett gyülekezési helyet. Egy mástól térben és időben oly messze álló források ez összhangzása a legfontosabb mozzanatok egyike a magyarok eredete kutatásában, mert ez a régi magyar politikai életnek egyetlen vonása, melyben az arab-persa szerző keleten és a görög történész nyugaton megegyező tudósításokat nyújt. A székely krónikában kis és nagy

Gyulák fordulnak elő. *Jila* vagy *jilao* = összegyűjtő, az, ki a harcászok, seregek összegyűjtésével van megbízva, — ép úgy mint a török *Tarkhan*, mi szinte összegyűjtőt s magas hivatalnokot jelent.

De a magyar tulajdonnevek nemcsak a IX. X. századokban, de egész a XIV. XV-ik századig még gyakran valóságos török nyelvjellegűeknek el, sőt a keresztény keresztnevek helyett is pótolják. *Geyza* helyesebben *Gyeics*, török lágyitással *jeicsi* annyi mint nyilas, íjász, innen: *jei*, *jaj* = íj, a *csi*-rag hozzákapcsolásával, ép úgy mint a török *széit-csi*-ből a magyar *szücs*, a török *aacs-csiból*, a magyar *ács*, mely mind a két nyelvből ugyanazt jelenti. — Vagy *Vajk*, szt. István pogány neve, nem egyéb, mint az ó-török *Bajik*, gazdag, hatalmas, dicsős.

E példák, melyeknek nagy halmazával van a könyv felszerelve, legyen elég ennyit idéz-

nemzetiségi, törzsi vagy kháni viszonyban álltak-e egymással. Ez csak akkor kezd derengeni, mikor a bolgárok előtérbe lépésével a bizánciak csónka adatait az arab és persai följegyzések kezdik kiegészíteni. Ezek megjelenése után a khazarok, besenyők, kunok, uzok, ghuzok és mazsarok = magyarok = turkokról birunk följegyzésekkel, melyek összehasonlítva e népek utódjainak, azaz Közép-Ázsia mai nomádjainak hasonló viszonyaira már nem csekély mérvben tájékozatók.

A „magyar” névvel arab földrajzi munkákban találkozunk legelőször, s már a legrégebbi időben így hangzott, de sem a görög, sem a latin, sem az arab írásjegyekkel így írni nem tudták. Egy 528-ban választott utigur fejedelemeve: *Μουγγερ* is e mellett szól s Vámbéry helytelennek nyilvánítja Hunfalvy derivációját, mely szerint a *moger* az eszt-vogul *mo* =

nekropolisának s a mellé épített város romjainak tart, hová valószínűleg egy *Madsar* nevű hős volt eltemetve. *Ibn Baluta* 1334-ben meglátogatta a várost s már fejlődő kereskedéséről és előhaladott moszlim kultúrájáról tesz említést.

A mi a *magyar*, régebbi alakjában *majar* név jelentését illeti, abban Vámbéry egy *maj* főalakot gyanít, mely egy ismeretes hangváltozás folytán *baj*-nak a mellékalakja, mi annyit jelent, mint: magas, hatalmas, fonséges, gazdag, s a török *bajar* = fejedeleme, hatalmas, uralkodó fogalmának felel meg. Török jellegét e szónak tehát bizonyosnak tartja, s azt következteti, hogy „e szó egy oly török nép nevének tekintendő, mely a törökök által lakott nagy területnek mintegy legészakibb határorszégét képezte, hol a határos finn-ugor elemekkel egyesült, de ennek dacára mint a török népsza-

melyen és mely alatt született és felseledt, teljes összhangzásban áll. Az erdők és hegyek zord lakója szellemi tulajdonságai által vagyis politikai és társadalmi tekintetben nem kevésbé különbözik a pusztai síkság fiától, mint testalkatára nézve. A természet e soha sem változó törvényei szerint a végelen kiterjedésű kopár pusztán lakó ember mindenkor kalandos hajlamai, harcziás jelleme és zsákmányolásra való kedve által tűnt ki; s a pusztai nomádja mindig arra törekedett, hogy a vele szembeálló ellen-séget, mely a sik területen semmi rejtekhelyre nem számíthatott, mennél könnyebb szerrel tönkre tehesse, a mit csak úgy érhetett el. ha már korán úzte a lötenyészést és korán tett szert nagy ügyességre a ló hátán. Csak így történhetett, hogy az uraldaltjai pusztai lakók már az ó-korban kiválóan harcziás nép voltak, hogy bizánciak és germánok egyaránt rettegetek

egy harc után azon kornak néptörlongása között a Volgától egészen a Dunáig képes volt magának utat törni, melynek egy új haza alapítása céljából Pannónia tarka-barka népcsoportjait előbb le kellett győzni, mely végre déli és nyugati rablóhadjáratai következtében az akkori Európa előtt felelem és remegés tárgya volt, hogy ez a magyar nép a békeszerető, halálat- és menyétvadászattal foglalkozó ugoroknak egy ágról szakadt édes testvére? Meg nem foghatjuk, miképp volt lehetséges szem elől téveszteni, hogy az az államoktól és harcziás szellem, melynek a magyarok sikereiket köszönhetik, mely főmaradásukat az őket környező idegen népelemek közt biztosította, e-ak oly intézmények, erkölcsök és szokások kifolyása lehet, melyek egy kőbor életmódot folytató, állattenyésztő és a pusztán lakó társadalomban gyökereznek, nem pedig egy oly társadalomban, mely patriarkhális elzárkózottságában folyói és erdői határain belül megmaradván, soha egy nagyszabású, hősiesség világtörténeti tetre magát el nem szánta.

Az ázsiai társadalom mely rétegeiből alakultak azon hatalmas seregek, melyek történeti emlékezet óta mint a sajátképi világbirok és hódítók a nagy politikai átalakulások okozói lettek? Beduinok, és nem a városokban lakó arabok segítettek Mohammed vallását három földrés fölélti diadalára; mongolok és törökök, nem pedig tadszikok vagy persák közmunkádsásával alapították Dsengiz, Timur és Nadir óriási birodalmaikat. Ez ismeretes és kétségbe nem vont tényekből a multa következtetvén, bátran azt mondhatjuk, hogy Árpád serege csak oly nomád elemekből állhatott, melyek hasonlóan a mai turkómánokhoz és kirgizekhez, már a társadalmi alkotmányukat éltető szellem által voltak képesítve azon föladatra, melyet oly fényesen megoldottak. A mint a szárazföld bel-sejében lakó emberből csak ritkán válik jó hajós, valamint a síkság lakója nem igen alkalmas a hegmászásra, ép oly kevésbé nöhette ki magát a finn-ugor származású ember sajátos életmódjával harcossá és világhódítóvá. A történetben legalább nem leljünk ilyen saltus-t in natura, ép azért kellett a Pannoniát meghódító magyarok zömének egy nomád török-tatár törzshöz tartoznia.

Azon maradványok a magyarok kultúreléből, melyek a végleges megtelepedés korából és a közvetlenül utána következő időből reánk jutottak, félreismerhetlenül a török-tatár eredet nyomait viselik magokon. Kétségtelen, hogy nemcsak a bizánci és moszlim szerzőknél előforduló személy-, méltóságot vagy hivatali jelölő nevek vannak a törökség bélyegével ellátva, hogy nemcsak taktikájok, alkotmányuk és harcziás szellemük által emlékeztetnek bennünket a történetben később fellépő turáni népekre, hanem az is, hogy erkölcsi életük és szokásaik számos mozzanata, dacára annak, hogy a nyugati keresztény kultúra ezeket észlelő képést erőszakosan átalakította és idomította, még sokáig megőrizte eredeti török-tatár jellemét, sőt azt még mai nap-ság sem tagadhatja meg végleg. E kultur-mozzanatok az ellenfél kritikájának erőlködéseivel szemben is az általunk vétezt theoriat teljesen igazolják, mely theoria csak azért nem örvendett eddig nagyobb keletnek, mert azok, kik eddig részben mellette kardoskodtak, a török nyelvészet és ethnologia terén sokkal csekélyebb tájékozottsággal bírtak, semhogy a mai törökajku nomádok életmódjáról kilenc század előtt élt rokonai életmódjára néve következtetéseket vonhattak volna, és mert az ellenfél kritikusiai oly fegyverekkel jelentek meg a tudományos vita terén, melyeknek anyagát hiányos vizsgálat folytán félreismerték és melyeknek hasznavehetőségét a kellőnél tulbecsülték. Az utóbbi alatt a magyar nyelv mai állapotára való hivatkozást értjük, melynek segítségével szokták volt egy fiast alant a magyarok nemzetiségi kérdését is eldönteni.

A nagy közönségre nézve rendkívül érdekel lehet Vámbéry könyvének az a része, mely a *művelődés mozzanataiból* bizonyítja a tudós szerző fölláított tételét s egyuttal fölötté érde-

A HORTOBÁGI NYERESSY ARTHUR RAJZA.

nünk, megjegyezve, hogy Vámbéry nem szorítokzik csupán azonos hangzású és jelentésű nevek nagyszámú fölörrolására, de kimutatja a benső, alaktani rokonságot is a magyar és az ázsiai török-tatár nyelv között, melyet egy nép sem köcsönözhet a másiktól s mely számos földézet példában sokkal bensőbbnek, szorosabbnak tűnik föl, mint a finn-ugorral való hasonlóság.

Az áttekintésben Vámbéry fölláítja a tételt, hogy a népelemek, melyek a keresztény idősámítás ötödik századának közepétől a XI. és XII. századig a Volgán és Uralon túl elterjedő pusztai mögül előrontván, Európa délkeleti részén oly rendkívüli ethnikai változásokat idéztek elő, csak egy és ugyanazon török-tatár néplánc egyes szeméinek tekinthetők, melyek Ázsia e vidékén már a kereszténység előtt ide s tova barangoltak, és a „skythák” bizonytalan nevével nevezettek. Utánok a hunok és avarok is csak gyűjtőnevek, mely alá az akasírok, utigurok, kuturgurok, stb. is tartoztak, de még nem tudni,

föld és a magyar *gyer-ger* = gyermek összetételéből származott. *Ibn Dasta* és *Ibn Fozlon* a X. század első tízedeiben, mikor a magyar honfoglalás még csak ugyszólván készülöben volt, *mağyar*-nak írja. De leginkább szól e név régi alakja mellett a *Derbendname*, mely az első khalifák koráról, tehát a VIII-ik századról szólva, említi a Kaukázustól északra fekvő *Madsar* nevű tartományt, mely lakóiról van így elnevezve.

Kétségtelen, írja Vámbéry, hogy a *magyar* név a mongolok megjelenése előtt, sőt utána is, élénk emlékezetben volt a Kaspi-tótlól északra fekvő országokban s jó hangzással birt azok török lakóinál. Még a Dzsengizidákhoz is eljutott s a mongol világhódító dedunokájának *Madsar* volt a neve, mi nem történhetett másképp, mint csak úgy, hogy e névhez fényes diadalok emléke fűződött. A Kuma és Bruyma összefolyásánál található romok „*Madsar*” neve is erre vihető vissza, melyeket Vámbéry török-tatár nemzetiségű moszlimok pusztán épült

lád egyik tagja lépett a világesemények színpadára.

Ez a különbség a Vámbéry és Hunfalvy fölfogása közt, mely utóbbi ellenkezőleg azt tartja, hogy a magyar a finn-ugor népesalád legdélibb, a törökkel határos tartományaiban lakó tagja volt s ez utóbbival érintkezéséből magyarázza a nyelvében előforduló török-tatár elemeket.

Ennek ellenében Vámbéry a többek között fölhozza a következőket:

Vannak ethnikai és társadalmi indító okok, melyek nemcsak hogy a magyarok török-tatár eredete mellett szólnak, hanem egyszersmind a finn-ugor származást vitató ellenkező véle-ményt a kombinációk köréből teljesen kirekesztik. Az ember, ép úgy mint az állat és növény, az anyaság bélyegét hordja magán, továbbá csak oly életmódot folytathat és csak oly foglalkozásra adhatja magát, a történetben csak azt a szerepet játszhatja, mely fizikumával, t. i. azon talaj és éghajlat természetével, a

hadi erényeiktől, és hogy nyugati Ázsia iráni és sémi népeinek hadi zsoldjában állottak. Mai nap-ság tehát már meglehetősen bizonyossággal állíthatjuk, hogy a skythák, parthusok, hunok, avarok, bolgárok és khazarok, szóval mind-azon nomádok, kik a görög, római, bizánci, középkori európai hadseregek, sőt még az arab sivatag beduinjai ellen is harczszállottak, az uralaltjai nagy fajnak nem finn-ugor, hanem török-tatár ágához tartoztak. Ellenkező esetben a történeti hagyomány, bár mily gyereek és hiányosak is adatai, nem mulasztotta volna el az ugor ágat jobban előtérbe tolni, mert a finn-ugor theoría legbuzgóbb hívének is meg kell engedni, hogy míg Klio azon harcziás nepek török-tatár eredetét oly számos bizonyítékkal támogatja, addig a finn-ugorokról csak nagyon szorványos és jelentéktelen följegyzéseket hagyott reánk. Meltán kérdezhetjük, hogy a mondottak után akadhat-e még valaki, ki azt állítja, hogy a magyarok népe, mely a vitézségre hozzá hasonló besenyőkkel vivott nem

kes adatokkal szolgál a régi magyarok kulturális állapotairól. Házi és egyéb állataik, növényviláguk, lakásuk, öltözetük, házi eszközeik, békés foglalkozásaik, harszmodoruk, fegyverük, szervezetük, családi viszonyaik, világnézetük, a mindennapi életből való fogalmaik, vallásuk, kultúrájuk vannak itt ismertetve, a mennyire a történet szakadozott és fogyatékos fonala ezt lehetővé teszi. A kultúrájuk közül 250 magyar-török áll szemben 41 magyar-ugorral, a mi szintén egy ok a magyar nyelv kiválóan finn-ugor jellemét tagadni.

A «befejező megjegyzés» szerény czíme alatt összefoglalását találjuk a nagy tudományos anyagnak, de olyképen, hogy abban megtaláljuk a magyarok első korbeli egész fejlődéstörténetét oly világos, szemléltető alakban, mely azt rendkívül élvezetes és tanulságos olvasmányává teszi. S mi nem válhatunk meg a mű fogyatékos ismertetésétől másként, mint azzal az őszinte ohajtással, vajha e könyvet minden magyar ember megszerezze és figyelemmel olvassa. Mert nem csak nagy tudományos apparátussal, éles észvel van írva, de melegen érző magyar szívvél is, mely azonban a szerző ítéletére sehohol sem gyakorol észrevehetőleg megvesztegető hatást.

EGY FEDÉL ALATT.

ANGOL REGÉNY.

Irta **PAYN JAKAB.**

XVIII. fejezet.

Váratlan fordulat.

A hét napból hat eltelt, a nélkül, hogy sir Robertől hír érkezett volna Halcombeba, a hol pedig napról-napra növekedő nyugtalansággal várták. Lady Arden megfoghatatlannak — s halálos betegség esetén kívül menthetetlennek találta férje hallgatását, ha csakugyan Angliába visszatért, mint a vett hírek szerint föl kelle tenniök.

A hetedik nap reggelén Gresham György és Mayne barátja a vendéglőbe küldötték Beville után, kit már az elvesztett keresésére akartak indítani. De türelmetlenségükben nem bírva bevárni őt, magok is elébe indultak a kastély alatti réten át. Nem sokára egy lovas látták közelíteni, kiről első perczben azt hitték, hogy a detektív lesz, de a mint közeledett, egészen ismeretlen alakot láttak benne, a kit idegennek vélték. Olajbarna arczszíne s erős fekete bajusza volt, s kinézése után déli francziának gondolták. Mikor hozzájok ért, az idegen megállította lovát, megemeltette kalapját s udvariasan köszönve, idegen kiejtésével kérdezte tőlök a Halcombe-kastélyba vezető utat. Mondván, hogy őken épen oda valók s egyikök a kastély urának (ki egyébiránt távol van) unokaöccse, az idegen tört hangon mondá, hogy ő — bizonyos mester — mester — hogy is nevezik? — *oui*, mester Mayne-hez van utasítva.

— Az én vagyok — szölt Mayne, — mi mondandója van uram?

— Csak az, — felelt az idegen egészen tiszta angol kiejtésével, — hogy készen vagyok Weymouthba indulni.

Beville volt, ki álöltözetével s elvált ztatott hangjával nemcsak titkos rendőri ügyességének akarta jelét adni, hanem helyesebbnek látta nem mutatni magát saját alakjában Halcombeban; s miután az urakat az uton találta, örült, hogy a dolgot a házon kívül végezheti el velök. Megegyeztek tehát, hogy azonnal Weymouthba utazik és sürgönyözni fog: ott találja-e sir Robertet és kísérőjét vagy nem.

Még az nap este, mikor a hölgyek már fekvődni mentek, a két fiatal ember arra gondolta magát, hogy egy esti pipadohányra a paplakra mennek s Dyneylet meglátogatják és vele a további teendőket megbeszélják.

A mint a kastélyt már jól hátk mögött hagyták (s ott már mindenki lefeküdt és a gyertyák is el voltak oltva), György esetleg visszafordulva, meglepetve látta, hogy — míg az egész ház sötétben van — a sir Robert hátszobájának két ablakában világosság látszik. Barátját is figyelmeztette e tűnemenyre.

— S miért ne lenne? — mondá Mayne. — Bizonyosan lady Arden jár ott.

— Nem, — felelt György, — biztosan tudom,

hogy lady Arden bátyám elutazása óta egyszer sem lépte át szobája küszöbét s csak tegnap mondta Évinek, hogy soha sem is fogja — de ni ni! micsoda isten esudája?

— Mi? — kérde Mayne, — én nem látok mást, mint hogy most már két ablak helyett három van kivilágítva.

— Épen az. Bátyám szobájának csak két ablaka van; a harmadik egy titkos benyílóé, hol családi iratait szokta tartani s melynek létezését s a titkos ajtó kinyitása módját csak kevesen ismerik.

— Annál hihetőbb, hogy lady Arden jár ott.

— Nem, — mondom, — nem! Csitt! most egy árnyékot látok egyik függönyön — az nem női árny! nézd, lelkemre, férfi-alak.

Csakugyan az volt.

— A házban tolvaj jár, — suttogá Gresham. — Megfogjuk. Meg vagyok győződve, hogy nem a háziak közül való, tehát ki kell valahol szöknie. Vagy az ablakon teheti azt, ez oldalon, vagy a hátulsó lépcsőn. Kérlek, szaladj a ház háta mögé, az istállók felé, én itt maradok, s a melyikünk előbb meglátja, jelt ad a másiknak. Sehoggy sem meneküljön.

Mielőtt azonban Mayne megindulhatott volna, az ablak, mely egész földig ért s üvegajtó gyanánt szolgált, megnyílt s egy sötét alak, alig száz lépésnyire tőlök, kiugrott és siető lépésekkel indult meg a gyepen, ellenkező irányban mint ők — hirtelen egy bokor mögé rejtőzve állt.

Mint két egyszerre kilőtt nyilvessző, iramodott utána a két fiatal ember. Amaz, észrevéve, hogy kergetik, szintén futásnak vette a dolgot. Bár tetemes előnyben volt, valószínűnek látszott, hogy utol éri, mert idősb volt mindkettőjöknel s nem tudott úgy futni. A távolság minden másodperczben fogyott és amaz s a kettő között — de a mint a bokrok egy perczre elfedezték, mikor újra felbukkant, észrevették, hogy megváltoztatta irányát s keresztutat vett az országút felé s néhány ugrással ismét megelőzte őket. Ők is jobban megfeszítve magokat — bár falusi eszmeikben nehezkre esett a szaladás — már már utolérték, mikor az ismeretlen átugorva az országút árkat, egy bokor mellett elrejtve hagyott paripájára szökken s elvágtatott.

Most már le kelle mondanok minden reményről s azonnal abba is hagyták az üldözést. Levették magukat az ut melletti árok partjára s bosszusan és káromkodva néztek az éjben eltűnő alak után... Csizmáik és egész ruhájuk sáros, szakadozott, úgy szőlővén tönkre volt téve, a vizenyős talajon szaladásban s maguk egészen kifogytak a lélekeztől.

— Azt hittem elesipjük, — kiálta föl Mayne — s ime —

— Vette észre, hogy szaladtában felgyűrte kabátja gallérját? Tudod miért tette?

— Honnan tudnám?

— Hogy rá ne ismerjünk. Megesküdöm, hogy Walecot Ferdinánd volt.

Mayne ugyan kész volt minden rosszat föltenni a kedves Ferdi bácsiról, de azt még sem hihette, hogy ily módon jöjjön, éjnek idején, rabolni a házba; meg azt se hitte róla, hogy ily jól tudjon szaladni. György sem esküdhett volna rá, hogy ő volt, de magában erkölcsileg meg volt arról győződve s ezt ki is mondotta. Hanem abban megegyeztek, hogy a dologról semmit sem szólnak a háziaknak, és ha valaki észre is vette volna, azt mondják, hogy közönséges tolvaj lehetett.

— A hallgatás annyival helyesebb, mert ha csakugyan ő volt, mint hiszed, minket bizonyosan megismert s várni fogja, hogy mit teszünk; és ha semmit sem teszünk üldözésére: ez őt fogja a legnagyobb zavarba hozni s nem fogja tudni, mikép tartsa magát.

A történetek által megzavarva lemondtak a lelkesnéln tervezett látogatásról s haza mentek. A házban minden csendes volt és semmi jel nem mutatott arra, hogy valaki észrevette volna a betörést; sőt reggel György arról is meggyőződött, hogy nagybátyja szobájában is minden oly rendben van, mintha senki — vagy csak kísértet — járt volna ott.

Másnap estig semmi új nem adta elő magát. Akkor távirat érkezett Beville-től Weymouthból, azon meglepő hírrel, hogy a «Medusa» (a marseille-i hajó neve) sem a kérdéses utasokat, sem általában senki utast nem hozott Wey-

mouthba; reméli egyébiránt, hogy pár nap alatt a gombolyag fonalat ismét kezébe kerítendi.

Ez a hír egészen felzavarta a családot, kivált lady Ardent kétségbe ejtette.

— Megölte! — kiálta a szegény lady, kezeit tördelve.

— Nem, nem asszonyom. Azt nem tette, nem merte tenni.

— De hát hol lehetnek?

— Valószínűleg el se hagyták Marseillet. Vagy a beteg szeszélye, az utolsó perczben, megváltoztatta szándékukat; vagy a mi hihetőbb, az egész elutazási komédia csak arra való volt, hogy kijátszák a Beville ur figyelmét. Hogyan fogja röstelleni, hogy így túljártak az eszén.

Beville ur azonban, ugy látszik, nem maradt a tétlen röstellésnél, hanem új nyomok után kutatott. Mayne volt az első, a ki erről meggyőződött. Megszánván a lady kétségbeesését — ki minden bizalmát elvesztette Bevilleben — Mayne elhatározta magát, hogy maga utazik Weymouthba, megtudni a dolgok valódi állását.

Távirata még azon éjjel megérkezett. Beville csakugyan nyomon volt. A Medusa egy megszökött matróza, kit lekenyerezett, elbeszélte, hogy Marseilleben egy beteges (szerinte halálos beteg) öreg ur, egy barna fiatalabbal ült a hajóra Angliába jövendők, de az öreg állapota annyira súlyosodott az uton, hogy a mint az angol part közelébe értek, a kapitány kénytelen volt engedni a fiatalabb utitárs sürgetéseinek s kitétte őket az első ponton (a matróz nem tudta megmondani a nevét) a partra, mielőtt még Weymouthba érkezett volna. Egy kis csónakon hagyták el a hajót s a partról kilyán vitték el a beteg embert.

Harmadnap két levelet hozott a posta Greshamnak, egyiken Mayne írását ismerte meg, a másik idegen kéztől volt. Természetes, hogy az előbbit nyitotta föl. Az nem tartalmazott egyébét, mint a távirati tudósítás részletes megerősítését. Annál nagyobb volt a Gresham meglepetése, mikor a másik levelet, melynek kéziratát nem ismerte meg, fölbotván, azt Walecot Ferdinándnak találta. Május 21-ről volt kelteve Salton-Point-ből. Ime tartalma:

«Drága uram! A legmetszőbb fájdalommal adom önnek tudtára, hogy hön tisztelt nagybátyja, hosszas és súlyos betegség után, tegnap este háromnegyed hétkor megszünt élni. Mint lady Ardenhez irt leveleiből valószínűleg ön is tudja, régóta gyöngélkedett s az orvosok tanácsára, kik teljes lég- és életmód-változtatást javasoltak, már azon a ponton volt, hogy egy más világrészbe, Ausztráliába hajózzék. De, a betegek szokott szeszélyességével, az utolsó perczben megváltoztatta szándékát, visszakivánczolt hazájába. Egy Marseilleből Weymouthba induló hajóra ültünk, de a tengeri hajózás oly súlyossá tette állapotát, hogy mielőtt czélunkhoz értünk volna, kénytelenek voltunk itt, e félreeső ponton, kiszállani.

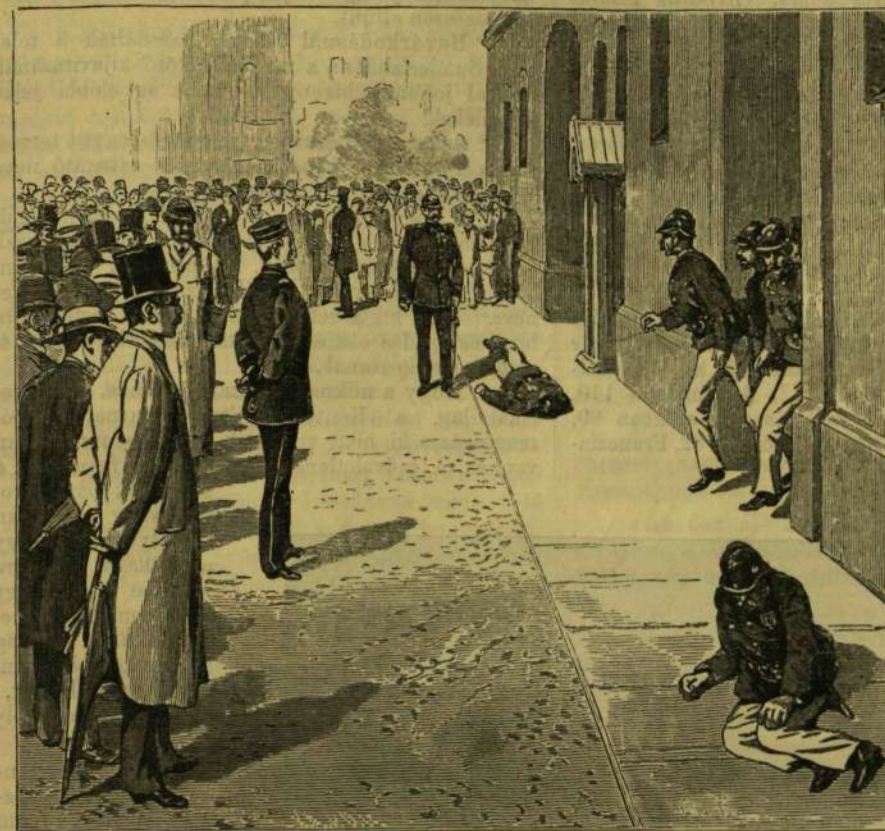
Több ízben sürgettem, hogy állapotáról értesítsük lady Ardent; de ő erről hallani sem akart s azt nekem is a leghatározottabban megtiltotta. Dr. Howard, az itteni orvos, ki őt a leglelküsemertesebben kezelte — s ki, mint mondja, önnek tanuló társa volt s ön kétségkívül emlékezni fog reá — egész tegnapi reggel még; fájdalom, reményei meghiusultak.

Önt ugyan, drága uram, feledhelen halottunk nem akarta látni életében, de most — úgy hiszem, hogy szükséges azonnal idejőnie. Czé-lom, drága halottunkat, önnel együtt, e hó 26-kán (ha csak ön korábban nem akarja) Halcombe-ba kísélni. Szándékosan nem használok gyászszegélyt borítékok, nehogy megjegyezzem lady Ardent, kit a fájdalom csapására előkészíteni önnek lesz szomorú kötelessége.

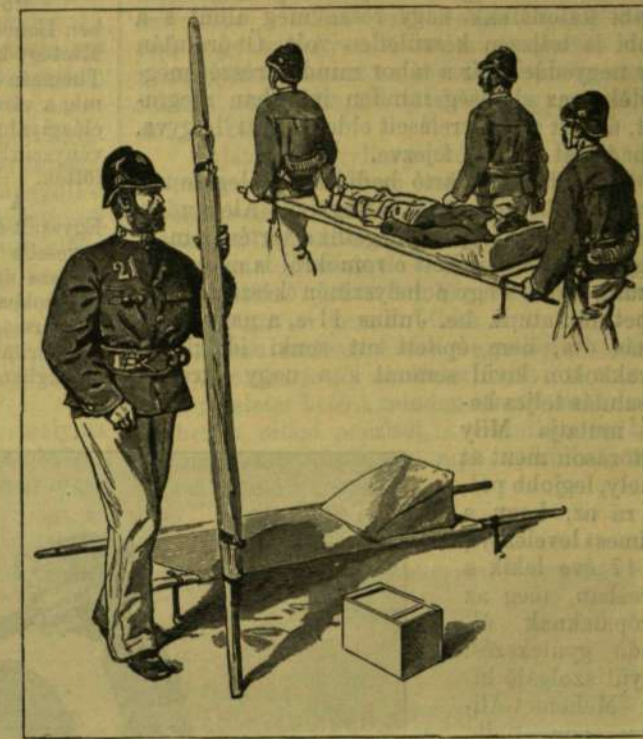
Vagyok drága uram,
híve Walecot Ferdinánd.»

Györgyöt e levél nem csak fájdalommal lepte meg, de egészen zavarba ejtette. Nem tudta mihez kezdjen, mikép adja lady Ardennek értesítést a gyászszegélyről. A lelkesítéshez ment, tanácsát és segélyét igénybe venni. A derék Dyne-ey a legnehezebbet magára is vállalta. Így Györgynek vissza sem kellett mennie a kastélyba, hanem egyenesen utra indulhatott. A térképen csak nagynehezen találta föl Salton-Pointet. Nem volt postaállomás. A távolságból számítva, egész napi ut lehetett.

— De ni ni! — szölt egyszerre Dyneley ur. — Ez a levél 21-én kelt s ma már 25-ke.

Az életmentésben oktatót lipcsei tűzoltók gyakorlata.

Tűzoltók felgöngyölt és használatban levő hordágygal.

Ime, a postabélyeg szerint csak 23-án adott fel.

— Ez megint valami gonoszság lesz, — mondá György, — s én észre sem vettem.

Most Dyneley ur a kastélyba sietett, hogy a kis kocsi Györgyért a paplakra küldje, melylyel ez még a délelőtti posta kocsi Mironba érkezhessen. György azalatt gyorsan megreggelizett, fájdalmasan gondolva elhunyt nagybátyjára, kinek utóbbi elhedege nem törülhetett ki szívéből a halát, melyet régi jóságáért iránta mindig érzett.

(Folyt. köv.)

ÉLETMENTŐ TŰZOLTÓK.

Századunkat méltán lehet a humanisztikus eszmék virágkorának nevezni. Évezredek hosszú sorozata alatt nem alkottak annyi árvaházat, kórházat s más humanisztikus intézetet, mint az utolsó évtizedekben, midőn — e materialisztikusnak nevezett kor gyermekei csaknem veteledni látszanak egymással, hogy módokat és eszközöket találjanak letörölni a szenvedők könyeit s megszüntetni a szorongatottak sobajait. E kornak dicsősége az is, hogy az életmentést minden téren szervezte. Tengerpartokon óriási költséggel, melyek nagy része magánadakozásokból gyűlt össze, egész láncolata létezik a hajótöröttek megmentésével hivatás-szerűleg foglalkozó egységeknek, a jötekonyság és humanisztikus érzet diadala behatolt a dörgő ágyuk közé is, s évről-évre nagyobb diadallal leng a «veres kereszt» a háborúkban, korunk egyik legnagyobb dicsőségét hirdetve. S még azzal sem elégednek meg, módokat és eszközöket keresnek, miként lehetne a mindennapi élet körülményei között is segítségére sietni azoknak, kiket váratlan csapás ért. Népkönyhák, melegedő szobák, hajléktalanok menedékhelye, ingyenfürdők s annyi sok más nemes modern intézmény megelőzni igyekszik a veszedelmet: az életmentők szervezése a mindennapi élet esélyeire a már megtörtént bajokon igyekszik segíteni.

Már régen iparkodnak egyes emberbarátok, így hazánkban többek közt a derék veterán Arányi orvosudor, népszerű előadások és apró füzetek által közzégyónni a tudomány által kutatott eszközöket, melyek által rögtön balesetek és elemi csapások bekövetkeztekor szenvedő embertársainknak a legelső segítséget mindenki megadhatja addig is, míg szakértő orvos megjelenhet. Fáradozásuk nem is volt eredménytelenek. Ma már kevés város van, hol a laikusok között is ne akadna egy pár egyén, ki a megfagyottak, megfúladtak, stb. fölélesztéséhez is értene. Ez ismeret általánossá tétele most az emberbarátok újabb törekvése. A katonákat több országban rendszer tanításban és gy-

korlatok által oktatják ez eljárásokra s ujabban a rendőrök és tűzoltók is igyekeznek betanítani.

Ez utóbbiak működésére és gyakorlataira vonatkoznak jelen képeink is, melyek a lipcsei szamaritanusok egyletének szolgálatában álló tűzoltók ilyennemű gyakorlatait és működését ábrázolják.

Az első kép egyszerű gyakorlat nagy néző közönség jelenlétében. Képzelt tüzeset alkal-mával a lehullott tetők által megsebezett vagy megégett emberek szerepét egyes tűzoltók vállalják el. Midőn ezek elhelyezkednek, a többi tűzoltók rögtön előjönnek, az állítólagos beteget szabályszerűen megkötik, fölemelik és elszállítják. Alig tíz másodpercz alatt nyolcz ily képzelt sérültet vesznek ápolás alá és mentenek meg.

A második kép a tűzoltó életmentési szereivel mutatja. Ezek között legjelentékenyebb

Fejkitétel alkalmazása.

Fölélesztési kísérletek egy megfúladt embernél.

a könnyen kezelhető s egyszerű rudakra kifejlesztett vászonból és párnából álló hordozható ágy, melyet, mint az álló tűzoltó kezében látjuk, felgöngyölve az esetleges baj színhelyére könnyen elszállíthatnak.

A harmadik és negyedik kép valószínűleg mentéseket ábrázolnak. Egy helyen a tűzoltó az es és következtében fején megsérült emberre alkalmaz köteleket, más helyen pedig a köszöngőtől megfúladt egyént (s ily esetek igen gyakoriak) a test középső elhelyezése s a hasureg nyomása által léleketvételre s így ismét föléledésre segítenek.

A tűzoltók ilyennemű hasznos begyakorlására ugy a németeknél, mint az angoloknál külön kis tankönyvek léteznek (magyarul is megjelen közelbe egy ily kézikönyv), s egyes helyeken e mellett orvosok még czélzerű gyakorlati oktatásokat is nyújtanak, melyek segítségével a leggyakrabban előforduló bajokon képesek rögtön segíteni s az utcán hirtelen rosszul lett ember nem kénytelen, mint nálunk — fájdalom! —

AZ EGYIPTOMI HADJÁRAT VÉGE.

Hosszan tartó, türelmet fárasztó hadi küszöletek után egész váratlanul lepte meg az angolokat s általában az újságolvasó közönséget az a hír, hogy szeptember 13-ikán Tel-el-Kebir elfoglaltatott. Alig egy fél óráig tartó ostrom után megszállották Arabi pama főerődjét, mely az édesvízi csatorna s az Izmailiától Zagazig felé menő vasut között feküdt, 20,000 főből álló egyiptomi katonasággal, 40 ágyuval védelmezve. A támadó angol sereg 14,000 főből állott s egész éjjel vonult ide Kaszasszin felől. Valóban az éji meglepetés szerelte meg az ostrom hírtelen sikerét. Tel el-Kebir különben szilárd s hatalmas erőd volt, mintegy 4 angol mérföldnyire mindenütt bástyákkal s ágyutepekkel körülvéve, s mint az angol fővezér maga is jelenté, elfoglalása sok áldozatba került volna, ha azt nappal kísérl meg.

A nevezetessé vált ostromot a felvidéki skót zászlóalj s az indiai katonák kezdték

meg. Éjjel után fél kettőkor indultak ki zárt oszlopokban, teljes csendben, melyben csak az oldalgyeversőre nézve, mignem az ellen-ségtáborát mintegy 200 ölnyre megközelítették. Arabi katonáinak nagy része még aludt s a többi is teljesen készületlen volt. Öt óra után egy negyeddél már a tábor minden részét meg-
lepték, s az ellenség minden irányban megfu-
tott, ágyúit s felszereléseit eldobva, ott hagyva.
A hadjárat be volt fejezve.

A rövid ideig tartó hadjáratnak legszom-
rub emléke gyanánt kétségkívül Alexandria
rombadöntését fogja emlegetni a történelem. A
nagy győzelem mellett a romokról is megemlé-
kezünk most, s egy a helyszínén készült fény-
képet mutatunk be. Julius 11-e, a nagy bom-
bázás óta, nem épített ott senki ideiglenes
barakkokon kívül semmit s a nagy város a

* Munkácsy híres képét, «Krisztus Pilátus
előtt», egy bécsi «múbarát» viaszból készítette
el, ugyanez az egyes alakokat is előállította viasz-
csoportban.

* Rovarfelhőt láttak elvonulni a múlt hetek-
ben London egy része felett Woolwich környékén.
Mintegy két angol mérőfél széles sűrű tömeg jött a
Themzén át az északi rétek felől s jó félóra múlva
míg a város felett délnyugati irányban elhaladt. Az
előcsapatot közönséges legyek képezték, utánok hal-
ványszerűk és átlátszó könnyű szárnyú rovarok
jöttek.

* A 16 jelentékeny kiviteli cikket képez az
Egyesült-államokban, habár aránylag még mindig
kevesebb ló van itt, mint Oroszországban. Ezer
lakosra ugyan Oroszországban 275, az Egyesült-
államokban 220, Dániában 177, Romániában 110,
Svédországban 105, Ausztria-Magyarországban 99,
Nagybritanniában 85, Németországban 82, Francia-
országban 80 ló esik.

nagy tevékenységgel folytatják, hogy a tő déli része
már egészen eltűnt.

* Buvárkodásnál először használták a tele-
font Sunderlandban a tengeri kikötő kijáratánál.
Sokkal jobbnak bizonyult, mint az előbbi jelző
készülék.

* A legújabb divatos látogató-jegyet termé-
szetes liliumlével képezi, melyre a látogató neve
aranybetűvel van nyomtatva.

* A bodeni tó színe az utóbbi években rend-
kívül megapadt s ezért a tó partját bíró hatalmak
— Ausztria-Magyarország, Bajorország, Würtem-
berg, Baden és Svájc — külön szakértő küldötteket
neveztek ki, kik közelebb összeülnek Konstanzban,
hogy az apadás okairól s annak esetleg elhárítá-
sáról tanácskozzanak.

* Hogy a nőeknek szakálluk nincs, egy ame-
rikai lap, a «Kentucky State Journal», abból
magyarázza ki, hogy az ajkuk folytonos mozgásban
vannak. A műveletlenebb nők örökké fecsegnek, a
műveltek barátságos-
an vagy gunyosan
mosolyognak s így az
ajkukat annyira
igénybe veszik, hogy
szőr nem képződhet
rajta. E sajátság
azután későbbi nem-
zedékre öröklődik,
még ha azok nem oly
fecsegők is.

* A gőzgépek Ang-
olországban, a gőz-
mozdonyokat nem
számítva, évenként 7,
az Egyesült-államok-
ban 7 1/2, Németor-
szágban 4, Fran-
ciaországban 3,
Ausztria-Magyaror-
szágban 1 1/2 millió
lóerőt képviselnek.
A gőzmozdonyok szá-
ma az egész világon
több mint 100,000;
s ezek ereje 30 mil-
lió lóerőre becsülte-
dik. Az egész földön
működésben levő
gőzgépek és gőzmoz-
donyok ereje eszerint
mintegy 80 millió
lóerőnek felel meg.
Ha pedig egy lóerőt
oly munkának tekin-
tünk, minőt 10 fel-
nőtt ember végez, a
gőzerő a földön na-
ponként 800 millió
ember munkáját
végzi. A föld népe-
sége nem egészen
másfélszer millió lé-
lek, s a 15—65 éves
férfiak száma e lé-
lekszámnak egy har-
madát sem képezi.
De feltéve, hogy 500
millió munkaképes
ember van, a 800
millió ember mun-
kájának megfélé gőz-
erő azt tanúsítja,
hogy Stephenson és
Watt találmányai
óta az ipar segéd-
eszközei legalább is
megkettőztettek.

* A legnagyobb
gőzmozdony a vilá-
gon Amerikában
van, a déli Pacific-
vasut nagy emelke-
dési számára készítették vontatóul. Négy hajtó ke-
reke van, melyek közül az egyik csak kettő fogas, a
másik kettős. A gép 61,500 kilogramm súlyu,
míg eddig a legsúlyosabb gőzmozdonyok is alig
voltak 50 ezer kilogramm súlynak.

* A gyöngyök ára jelentősen emelkedik.
A perzsi öbölben levő Bahrein és Arar szigetekenél,
hol a legbecsebb gyöngyök találhatók, ez évben
a szüret sokkal gyengébb volt, mint előbb s ezen-
kívül egy örmény kereskedő egyszerre 700,000 forint
ára gyöngyöt vásárolt, ugy hogy a buvárok most
drágábban adják a megmaradottat. Vigasztalásul
szolgálhat némileg, hogy Szardíniában Cagliari köze-
lében egy halász óriási koralltelepet talált s ennek
következtében valószínű, hogy a korall ára lejjebb
száll.

* A verebek életéből nem érdektelen följegyez-
nünk, hogy közelebb egy belga veréb a szó szoros
értelmében oroszlan szájába került, a mennyiben
a waterlooi csatamezőn felállított oroszlan szájá-
ban rakott fészket.

* Gyujtogató napugár. Párisban az Avenue
de l'opera egyik nagy házban közelebb mintegy
40 ablaküveg égett el. A titokteljes tűz oka, mint
a vizsgálat kiderítette, az volt, hogy egy szemköz-
t levő terrazon valamely fényképező oly eszközöket
hagyott, melynek metszett üvegei a napugarakat
koncentrálták s eme ház ablakaira vetették.

* A kávétermelés 1859-től mostanig 675
millióról 1300 millió fontra emelkedett s még most is
folyton nagyobbodik. A legjelentékenyebb termelő
Brazília 560 millió fonttal, holott itt 1870-ben csak
330 milliót termesztettek. Ezután következnek a
holland birtokok Indiában, honnan 150 milliót,
Brit-Keletindia, honnan 140-et, Venezuela, honnan
mintegy 100 millió font kávé visznek ki.

* Kész lakóház szállítását vasuton legköze-
lebb kísérelték meg az Egyesült-államokban. Egy
61 láb széles és 24 láb magas kőházat 53 mérföld
távolságra oly sikerrel vitték el, hogy a falakban
repedés sem látszott, sőt egyetlen ablaktábla sem
tört el.

* A Zuyder-tó kiszáradását a hollandok oly

AZ EGYIPTOMI HÁBORUBÓL. — A SKÓT ZÁRSZÓLÁJ TÁMADÁSA A TEL-EL-KEBIRI CSATÁBAN.

EGYVELEG.

* A villamos
világítás oly orszá-
gokban is nagy hó-
dításokat tesz, minők
Mexikó, India, Uj-
Zealand, Szicília,
melyek pedig tudva
levőleg nem állanak
a civilizáció élén.
E körülmény okát
abban lehet találni,
hogy ez országokban
a gázvilágításhoz
szükséges kőszén igen
drága, s hogy a vil-
lamvilágításhoz vizet,
fát, szalmát s turfát
is lehet használni. A
villamvilágítás ily
helyeken tehát való-
ságos jótétemény.

* A panorámákban jelentékeny újítást hoztak
be Bostonban, hol Chicago leégését egészen mutat-
ják be a nézőknek, a legkisebb részletekben is híven.
Az égő házakban mintegy 150 embert mutattak be,
a tízoltókat egész készletükben s maga a kép folyto-
nosan ég. A nézőtér, hogy a tűzből veszély ne szár-
mazzék, nyílt kertben van s a szinpadot a nézőktől
tő választja el.

* Kalapokkal is csináltak virág-nyelvet az ame-
rikai dandyk. Egy pár jel a «Sunday Press» szerint
a következő: Ha a fiatal ember nagyon lenyomja
kalapját homlokára, azt jelenti, hogy örülésig sze-
relmes; ha a szemét is elfedi, azt akarja tudni adni,
hogy a nő ne ismerje fel; ha hátratólja, buscot
mond a nőnek. Ha a kalapot rossz irányban dörzsöl,
kétségbeesést fejezi ki; ha kavicsot hord benne, azt
mondja általa, hogy kedvese kegyetlen; ha földre
teszi, azt jelenti, hogy buscot mond neki örökre. Ha
a nő kalapját legyező gyanánt használja, mintegy
felhívja a fiatalot, hogy látogassa meg a nénjét, s ha
lóbálja keresztben, azt jelzi vele, hogy el van foglalva
mással.

KOSSUTH LEGUJABB AROZKÉPE.

A «Vasárnapi Ujság»-nak több ízben volt
már alkalmá Kossuth Lajos arczképét közöl-
hetni. Legutoljára azt az arczképét mutattuk be,
melyet a Kossuthnál járt ceglédi küldöttség
tagjai számára emlékké készült fényképi fől-
vétel után rajzoltattunk. Ugy tudjuk, hogy ez volt
az utolsó fényképi főlvétel s Kossuth Lajos az-
óta nem fényképezette le magát.

A kép, melyet ezuttal mutatunk be olva-
sáinknak, több oknál fogva mondható nagybe-
csűnek. Legújabb arczképe nagy hazánkiának,
s eredetének alkalmá ép úgy, mint története
drága emlékké teszi, s értékét, melylyel önma-
gában is bir, csak fokozza.

Dr. Halász Géza országgyűlési képviselő
és Zlinszky István úrnő kezdeményezésére és
buzgó fáradozására történt, hogy Kossuth Lajos
édes atyjának, Kossuth Lászlónak sirja fölé
diszes emlékké emeltetett a dabasi temetőben.
Kossuth Lajos e gyöngéd figyelmet, mely fiui
szívének olyan jól eshetett, nem kevésbé gyön-

mondható. A kép erőteljes, biztos vonásokkal
tünteti föl a szelíd, nyugodt arczot, melyről
annyi lélek és oly jószágos érzés tükröződik
vissza. Egy böcs arczképe ez, de a ki tudatával
van életerejének s a nagy kor terhével vállain is
egyenesen áll és ép oly bátran néz szembe a
jövövel, mint a mily nyugodt lélekkel tekinthet
vissza a multa, mintegy czáfolatúl az arczkép
alá jegyzett klasszikai csüggedésnek.

A kiknek Kossuth Lajost az utóbbi idők-
ben láthatni alkalmá volt (mint pl. Helfy Ignác,
Mocsáry Lajos, Németh Albert országgyűlési
képviselők), mind azt állítják, hogy Kossuthnak
nem jelent még meg arczképe, mely oly híven
tüntetné föl vonásait, mint az, melyet fia Fe-
rencz készített.

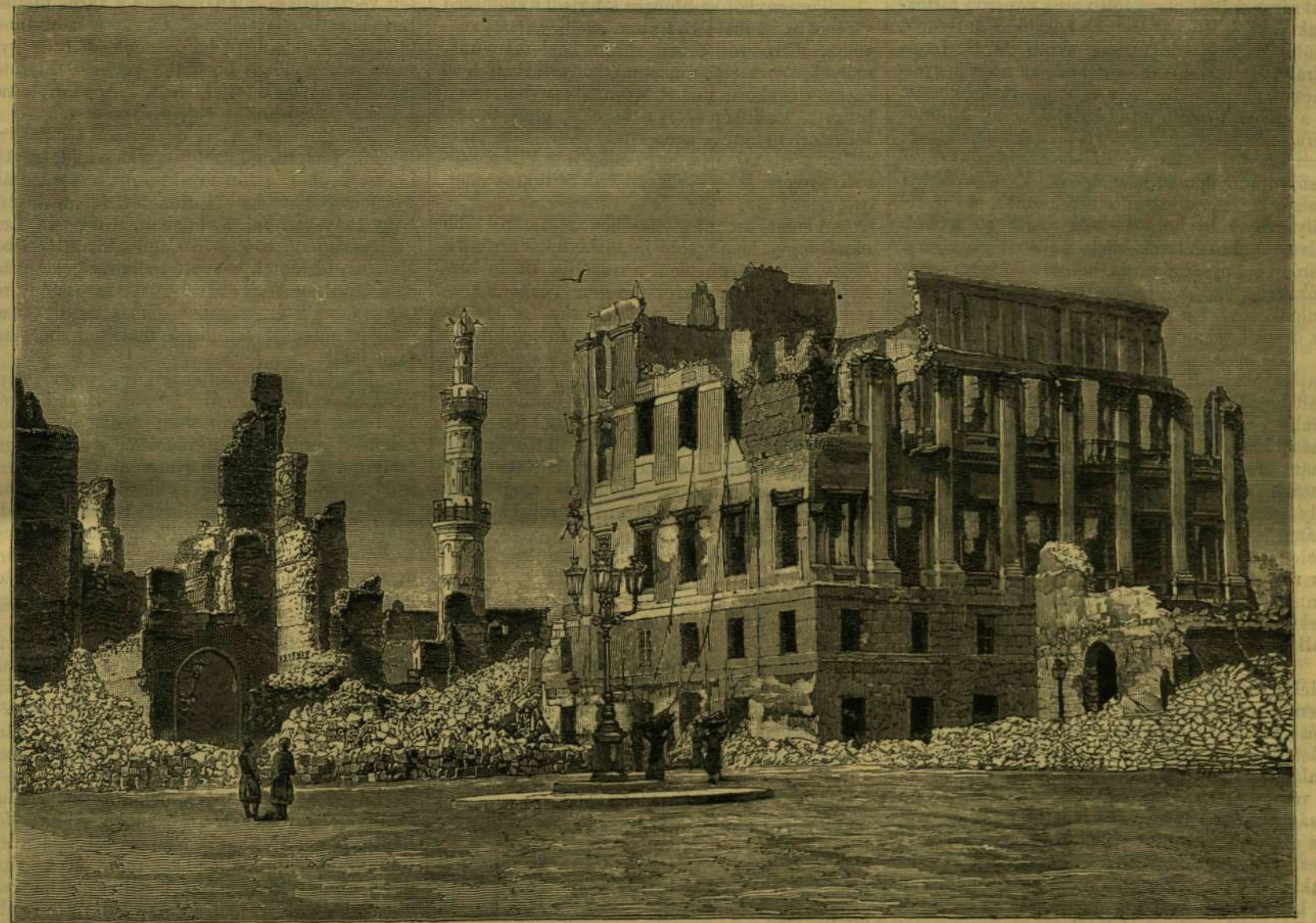
Egy kiváló műértő, a ki Kossuth Lajost
személyesen is ismeri, következőleg nyilatkozott
Kossuthnak fia által készített képeről:

«Az ősz államférfi ez arczképe, mely az
előttünk ismert vonásokat virtuóz esettel tárja
elénk, különösen a szemek élénksége és az arcz-

pillantása is csak kis távolságra veszi ki a tár-
gyakat. A levegő mintha nehéz párákkal volna
tele, megül a föld felszínén. Eg és föld egy sa-
játosan lebegő víz-tömeg által látszanak össze-
függeni, mely a száraz szik fölött elterül, s elve-
szí előled a kilátás szabadságát. Megesküdnél
reá, hogy csakugyan víz az, mi átmenetet képez
a mozgékony levegő s a mozdulatlan rög között,
ha nem tudnád tapasztalásból, hogy a délibáb
üzi játékát veled.

Sajátságos, egyhangú kép ez a Hortobágy.
A hozzá nem értő szem csak a megcsontosodott
unalmat látja benne. A botjára támaszkodó
juhász, a habbal nem loesogó víz sima tükre,
az álmosan gubaszkodó tanya, néhány unalmá-
ban legelesző juh s lombán röpke madár-
csapat tölti ki keretét. Csak a ki élt benne,
huzamosan tartózkodott a vég nélküli tájakon,
csak az foghatja föl az életet, mely itt minden
apró részlet bető, minden fűszálban, minden
rögben a csend poézisét, a csendben működő
természet nagyságát, a pompa nélküli nyug-
galmát tünteti elénk.

Ibrahim pasa mecsete.

ALEXANDRIA ROMJAIBÓL.

géd s öt kiválóan jellemző módon kívánta vi-
szonozni. Arczképét küldé meg mind a kettőnek,
művészi faragásu keretben, olajjal festve, minia-
tur-alakban, melynek becsét — a művészi kivi-
tel mellett nagyban emelte az, hogy mind a két
— egyforma — képet Kossuth Lajos idős fia,
Kossuth Ferencz festé, ki mások sem közönsé-
ges ügyességgel kezeli az esetet, ezuttal azon-
ban, midőn annak vonásait a szív melege is
vezérel, oly sikerült művet teremtett, melytől a
számos műtér is, a kik megtekintették, meg-
voltak lepetve.

Néhány hónappal később Kossuth Lajos toll-
rajznak is megküldé arczképét dr. Halász Gézá-
nak, szintén fia, Ferencz által papírra téve. E toll-
rajznak, mely egészen az olajfestésben megkü-
ldött arczkép vonásait tünteti föl, s mely más
módban készült, de szintoly művészi kiviteli
képmása Kossuthnak, hű fak-similége az arczkép,
melyet ez uttal a «Vasárnapi Ujság» olvasóinak
bemutatunk az aláírás hű utánzatával, mely a
rajz alá van jegyezve. S ha a másolatnál a toll-
rajz eredeti finomságából veszített is valamit, azt
hiszszük, képünk egészben véve hű másolatnak

szin természetessége által annyira élethű, hogy
drága ereklyének fogják tarthatni mind azok,
kiknek szerencsésük volt és van Kossuthot is-
merni; sőt bátran állíthatjuk, hogy e, saját fia,
Kossuth Ferencz által festett arczkép fogja leg-
hívebben megőrizni az utókor számára azt, a
mi Kossuthban mulandó.

A HORTOBÁGY.

(Tölgyessy Arthur rajza.)

Ragyogó verőfényrel süt alá a nap forró
nyári délután. Csak az égbolt éjszakai oldalán
huzódnak méltóságteljes lassúsággal a fűrtös
fellegek, a nyárnak ezek a sajátos alakjai, me-
lyeket ösztől tavaszig nem látunk soha. A lég-
tisza és rekkén. Arra a Tisza felé, hol a ki-
öntés vizei terjednek el, ellát a szem egész
odáig, hol már gömbölyödni látszik a föld, hol a
kék égboltozat rá borul. A kun-madarasi to-
rony mintha csak itt volna közvetlen közelben,
s nem fél napi járó földről világítana ide. De a
másik oldalon Debreczen felé hiába vigyáz a
szem a messzeségbe. Még a pásztor gyakorlott

Nincs itt semmi, a mi az összhangot ron-
taná, a mi csak egy vonással is megzavarná azt
a hatást. Semmi láma a hangban, semmi ríktó
a színezésben. A magyar karakter lenyomata
élő természet által, az elvont lelki tulajdonok
kifejezése fogható tárgyak képében. Azé a ma-
gyar karakteré, melyet oly gyakran torzít el a
fölfogására hivatlan idegen, hogy már magunk
magyarok is gyakran más formának disputáljuk
magunkra, mint a minő.

ZSIDÓ-ÉGETÉS MAGYARORSZÁGON 1529-BEN.

A mohácsi vész évtizedében a bankrott
magyar kormány számos kegyeiben részesíté a
zsidókat, nagy felháborodására a polgárok, kik a
«fejtlen lábság» ama klasszikus korában
ép oly elégedetlenek voltak sorsukkal, mint
akár a parasztok. Szegény parasztság fegyvert
fogott, de lázadása, mint minden anyagi érde-
kek nevében indított forradalom, leveretett. A

polgárneki ment a zsidónak s azon állott bo- szut saját nyomoruságaiért.

Vádolták a kormányt, hogy czimborál a zsidókkal, kiknek sorából Izsák zsidót kassai királyi pénzmesterré nevezven ki, nyíltan megsértette II. Endre 1233-ki törvényének azon rendelkezését, mely a zsidókat minden országos hivatalból kizárta. A zsidók főügynökéül országoszerzte az alkincstárnokká emelt Szerencsés Imrét tartották, ki maga is zsidó-fajzat (hic Judaeus antea Salomon dictus est). A kormány a csonkatornyba záratta a tárnokot, majd ismét kibocsátotta. Akkor rajta ütött a polgárság, s a börtönből szabadultat kirabolta. 1

Annyi bizonyos, hogy mióta Mátyás király behunyta a szemét, jobb napok virradtak a hazai zsidóságra. Az országos kormány előbb csak egyesekkel érezte kegyelmét, később valamennyivel. Erre nézve legvilágosabban egy szembeszökő tényre ismertetjük meg a helyzet képét.

A XVI. századig egész Magyarországon érvényben volt a Buda-városi jog 193. §-ának az 1233 ki országos törvénynek egybehangzó azon intézkedése, hogy a zsidók megkülönböztető jelül sárga folttal megjelölt vörös köpenyt tartoznak viselni. De már Dobzse László jó királyunk, előbb Zakariás doktornak, aztán fia, II. Lajos király, Mendel Jakab zsidóbírónak nagy kegyelmeesen megengedi, hogy a köpenyt levethetik. S a mit II. Ulászló mind haláláig csak különös királyi kegyelemként egyeseknek engedélyez: már II. Lajos által, uralkodása negyedik évében, mindnyájának megengedtetik. A pozsonyi polgárság ellene szegül e türelmek, de a király reagok ir, hogy hajtsák végre rendelkezését. Elvahalára nem lesznek hát többé világ csufjára, vörös köpönyeges, sárga billogos «kecz» zsidók: levethetik a zsidó-csuklyát (capucium, quod vulgariter cucula vocatur),² a mi fölött nagy volt az öröm Izráelben.

De lassan a testtel, a pénteki öröm vasárnap-i ürm: siralomra változik. Mert a helyzet változott ugyan, de megint csak a zsidó került alul. A zsidóságot Mátyásig az országos kormány üldözte, a polgárság tüzte, üldözte. A mily mérvben kegyelte őket az országos kormány, ép oly mérvben fokozódott ellenükben a polgárság háborgása; de — Pázmány szavaival élve, itt a dolog horgasa — csakis német vidékeken, az ország legnagyobb kereskedő városában, jelöl annak, hogy az egész országban főképp ama vidékeken ütközött össze a szintén kereskedéssel foglalkozó népelemek érdeke a zsidókéval.

Zsidó-ellenes mozgalom indul meg; legelőbb, Mátyás halála után négy éve, még 1494-ben Nagy-Szombatban, hol tizenkét zsidót és két zsidó asszonyt egy keresztény gyermek megölésével vádoltak. Az asszonyok a torturától való féltőkben vétkesekül ismervén el magukat, a vádoltak a nádor parancsára valamennyien máglyán égettettek meg.³ Tudtommal ez volt az első zsidó-égetés Magyarországon. A következő évben a budai zsidókat fosztották ki: ablakaikat bevették, aztán házaikat rabolták ki. A két napig tartott forrongást csak nagy bajjal birta a várkapitány elfojtani.⁴

1525-ben ismét megrohanja a köznép a budai zsidókat. Ez alkalommal, a szemtanu Hanns Thurnschwamb szerint valamennyi zsidó kifosztatott,⁵ ellenben a szintén egykoru Dubravai szerint a zsidóság örségre téven szert, annak segélyével az erőszakoskodókat vítéül visszaverte.⁶

A budai zsidó-hecc azonban a főváros közelében egyáltalában nem talált követőkre, clannyira, hogy azt mondhatjuk, miszerint a mohácsai vérszelved egyidejűleg végbement zsidó-üldözés, Buda kivételével, kizárólag csak Pozsony és Sopronmegyék német vidékeire szorított.

A zsidókat legelőbb Sopronból verték ki,

¹ Thurnschwambius Wagnernál: *Analecta Cassoviensis*. Posonii et Cassoviae, 1788. IV. 40. 41. ² Eredeti okmányok a Pozsony városi levéltárban, de annis 1511. 17. et 20. Windischmál I. 117—118. ³ Bonfinius: *Rerum Hungaricarum Decades*. Dec. V. Lib. IV. (Budae, Landerer, 1770) p. 563. 564. ⁴ U. o. Dec. V. Lib. V. p. 574. 575. ⁵ ... tertio die universos deprædatis sunt Judaeos. Wagner: *Anal. Scip.* IV. p. 41. ⁶ ... Judaei, ... comparato ... sibi firmo validoque praesidio, vim vi adhaerere repellunt. Dubravius: *Historia Regni Boemiae*. Prostantiae, M. D. I. II. fol. CCVI.

mely zsidóhajsznak érdekes nyomát fedeztem föl évekkel ezelőtt a pozsonyi szentferenczrendi zárdában, hol egy ősnymatu Seneca tábláján a következő egykoru jegyzet olvasható: «Anno Domini 1526. Expulsio Judaeorum ex oppido Sopron. (Az Urnak 1526-dik évében: a zsidók kiveretése Sopron városából.)»

Ily áramlat befolyása alatt a pozsonyi zsidóság sem kerülhette ki hasonló végzetét,¹ annyival kevésbé, mert a pozsonyi ghetto (zsidó-város) aranyban-üzstben bővülködő vala. A középkori zsidóság Amsterdamot nagy Jeruzsálemnek nevezte, Hamburg volt a kis Jeruzsálem: nálunk Pozsony és Buda ép az volt nekik, a mi külföldi testvéreiknek Amsterdam és Hamburg. Így történt, hogy Mária özvegy királyné 1526-ban a polgárság sürgetéseinek engedve, s tekintetbe véve a városnak rémitő elszegényedését a zsidóság elszaporodása miatt: Pozsony városa részére kiadta a zsidók kivételését elrendelő oklevélét. Egyszermind felhatalmazta a polgárokat a zsidók házáinak megvételeire, s elrendelte, hogy az ekkép befolyandó összeg a város megerősítésére és szépítésére fordítsassék.²

Pozsonyból az üldözés kiterjedt a szomszéd városokra is, mely Bazinban zsidó-égetéssel végződik. Erre vonatkozik jelen közleményünk, melyet a nemzeti muzeum könyvtárban levő egészen egykoru német nyomtatványból merítettünk. Ez főképp azért nevezetes, mert művelődéstörténetünkben azon eddigél teljesen ismeretlen adatot iktatja, hogy még a XVI. században, a reformáció évszázadában is raktak máglyát zsidók alá.

A bazini eset megítélésében, részéről több oknál fogva, legnagyobb fontosságúnak tartom a helyet, a hol végbement a tragédia. Bazin környéke, Nyugat-Magyarország német és tót lakosságú vidéke, hol 350 évvel ezelőtt széles e hazában legborzasztóbban tört ki a zsidógyűlölség: negyedik század mulva — Pest kivételével — ismét egyetlen vidéke hazánknak, hol zsidó-verésre került a dolog. 1848 április és május havában ugyanazon a tájon, Pozsonytól Szereden át Vág-Ujhelyig folyt le a zsidó-üldözés nagy szeszénája, melyre az akkori «Pesti Hirnap» április 30-ki 40-dik számában azt jegyzé meg, hogy «Pozsony meggyalázta nevünket; megbesteleltette magát!»

Mindenesetre nagy érdekű tanulság rejlik ez adatokban. Kiolvashatjuk belőlük, hogy a nép mennyire konzervatív, mikép örökíti át ivadékról ivadékra megrögzött hajlamait, nézeteit, előítéleteit. 1526. táján ugyanazon vidék volt a zsidóság legesküdtébb ellensége, a mely 1848-ban. Állításunkat kézzelfoghatóan akkép bizonyíthatjuk, ha szembeállítjuk a zsidóüldözések színhelyeit a XVI. és a XIX. században. Térképünk ezt adatokat mutatja:

Zsidó-üldözések.

1494. Nagy-Szombat.	Szered	1848.
1495. Buda	Pest	
1526. Pozsony	Pozsony	
1529. Sopron	Pozsony	
1529. Bazin.	Vágújhely	

A topografiai viszonyok a zsidóüldözések történetében azért is nevezetesek, mert az 1525-ben Budán, s az 1848-ban Pesten kezdett zsidó-ellenes mozgalmak nagyobb mérvet csakis két határszéli megyében öltöttek. S hogy éppen ott a határokon, külföld tőzsomzedságában válik leghevesebb a zsidóellenes forrongás: abban én azt látom, hogy a zsidógyűlölség külföldről hozták be hozzánk, s a XVI. században nem is vert gyökeret egyébutt, mint a zsidókkal foglalkozásuknál fogva rivális németajki polgárok körében. Ugy vélem, hogy a z-idoakra vonatkozó misztikus jellegű hiedelmek is egytől egyig ama német esatonrán szivárogtak be mi hozzánk.

Közép-Európa népei közt ősrégi hiedelem, hogy a zsidók rituális gyilkosságot követnek el keresztény gyermekekben. E hiedelem szerzetes-ágok gyökérszála, valószínűleg még a régi Róma katakombáinak homályában vesznek el. Annyi bizonyos, hogy az egész középkorban át szívósan fentartja magát a keresztény népek gondolkodásában.

¹ M. Belius: *Notit. Hungariae Novae*. Vienn. A. 1735. I. 649. ² Eredeti okmány Pozsony város levéltárban, de ann. 1526. X. 9.

Eisenmenger, kinek nagy műve, a XVII. század legutódabb s legvakosabb manifesztuma a zsidóság ellen: tódos apparátussal sorol föl számos ilyen rituális gyilkosságot. Szerinte 419-ben Szíriában, 1250-ban Arragoniában, 1257-ben Londonban, 1282-ben Münchenben, 1303-ban Thüringiában, 1305-ben Prágában, 1345-ben ismét Münchenben, 1475-ben Trientben, 1486-ban Regensburgban, 1509-ben Bazinban (zu Bosingen in Ungarn) gyilkoltak volna meg rituális czézből keresztény gyermekeket a zsidók.¹

E szerint Eisenmenger, Ziegler: «Täglicher Schanplatz» című munkája nyomán (pag. 588. col. 1. 2.) tudomással bir az általunk ismertendő bazini rituális gyilkosságról is, melyet hibásan 1509-ről keltez ugyan, de hogy ugyanazon esetről van szó, következő előadása mutatja:

«Az Urnak 1509-dik évében a zsidók Magyarország Bazin nevű mezővárosában, egy ottani bognár kis gyermekét ragadták, egy pinzébe czipelték, s a legborzasztóbban agyonkinozták, a mennyiben valamennyi erecskéjét fölmetszették és a véret tollszárral kiszopták. E tett végrehajtása után a testet a város melletti túskebozótba vetették, hol azt egy asszony megtalálván, följelenté a hatóságának, mely a gyanuba vett zsidókat börtönbe vettette. Eleintén tagadták ugyan a tettet, de a kinpádon bevallották.»

Eisenmenger tehát ugyanazon esetről emlékezik, melyről mi szólnuk, csak a zsidó-égetést hallgatja el. Ő aztán tovább folytatva a rituális gyermekgyilkosságok történetét, felemlíti még, hogy 1540-ben Felső-Pfalzban, 1598-ban Lengyelországban, 1650-ben Caadenben, 1669-ben Metzben történtek hasonló gyilkosságok. Miből az a tanulság, hogy efféle nézet, a keresztény népek egész köztársaságában, Gibráltártól Odeszsaig mindenütt fenntartá magát, a hol csak zsidó lakik.

Magyar vidékeken egyetlen egyszer jelentkezik hasonló hiedelem. A mult század végén, 1791-ben Peéren, a mostani Szilágymegyében, hasonló gonossággal vádolták a zsidóságot, melyre nézve a Magyar Kurinak a XVIII. század uralkodó eszméitől áthatott, valódi «bel-esprit» szerkesztője, esztelenki Szacsvány Sándor azt jegyzi meg, hogy «e tsupa költemény — hogy a Sidónak vallása kívánony keresztény vért; azonban különös Babonára nézve nem lehetetlen, hogy egy vagy más 'Sidó ilyen gyilkosságot is meg-telekedjék.»²

Valószínűnek tartom, hogy ilyféle nézet a mult században már a magyarajki lakosság között is lappangott, erőszakos nyilvánulását azonban meggátolta nemzetünk józansága s türelme, valamint az, hogy a magyarság foglalkozásánál fogva egész a legujabb korig sohasem jött érdekellentébe a zsidósággal.

A mi korunkat illeti, jelenleg e hiedelem szelvére el van terjedve a hazában. Ki az Alföldön tölté gyermekkorát, bizonyára visszaemlékszik, minő szorongó lélekkel ment el a zsinagóga előtt, vagy mikép kerülte el, ha csak elkerülhette. Mert már a dajka beleverte fejébe, hogy a zsidók zsinagógájuk építések, vagy husvét napján vért veszik a keresztény gyermekeknek.

Részéről jó részben az anyatejjel beszitt e hiedelemmel tulajdonitom, hogy a mint szóba hozták a tiszta-eszlári esetet, egyszerre megértette mindenki, még a legnehezebb fejű is. Ama dajkamesekkel az egész ország lakosságának gondolkodása elő volt készítve ez eset megértésére, s el is hitte mindenki, a ki el akarta hinni, vagy a ki gyermekkori visszaemlékezésekkel vezeteti magát megett ember korában is.

E történelmi tájékoztatás után, lássuk már most egykoru nyomtatványunk³ szövegét, szóról szóra való fordításban.

«1529-ben, Isten mennybenetele napján, Magyarország, Bazin (Pösing) városában, mely a szentgyörgyi és bazini gróf testvérek, Ferencz és Farkas tulajdona: az ott lakó Meylinger Gergely kilencz éves Janosi (Hänssel) nevű fia eltűnt. És bár a városi polgárok a gyermeket mind az ottani

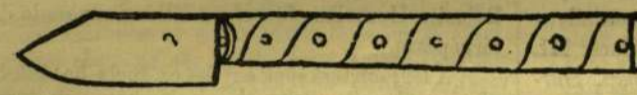
¹ J. A. Eisenmengers *Entdecktes Judenthum* (Königsberg) 1700. II. Th. S. 220—223. ² *Magyar Kurir*. Bécs, 1791. 341—346. és 1374. 1375. l. ³ Az eredetinek czimlapját másolatban itt bemutatjuk.

Ain erschrocken lich geschicht vnd Abordt|so von den Juden: zu Pfingst|in Marcht|in Hungern gele gen|an einem Wein|jartigen Knäblin|begaigen| wie sy das jämlich gemartert|geschlagen|gestochen|geschnit|ten|vnd ermordt haben: Darumb dan bis in die Drey|sig|jeden|mai|vnd|wey|ß|personen|vmb|je|miß|hañ|dung|auf|Freitag|nach|Pfungst|den|xxi|tag|May|des|J. 1529|J. Jats|berprennt|worden|seind.

M. N. MÜLLER KÖNYV TÁRABÓL

Form vnd gestalt ains Messers|damit sy das thündt gemartert haben.

Az 1529. évi német nyomtatvány czimlapja.

zsidóknál, mind egyébutt szorgalmasan kutatták, néhány napig mégsem került elő. Végre azonban Isten mennybenetele utáni szerdán 7 és 8 óra közt délelőtt, a gyermeket Isten akaratából egy vén asszony véletlenül megtalálta az illető városban kívül eső sűrű bozótban, összekötött kezekkel, egy pocolyában arcra fektetve. Ez az eset följelentetvén a törvénynek, az a sok sebbel, szúrással és vágással borított holt gyermek a bazini városáig vitetett. Ott az esküdt polgárság s a község komoly szemlét tartván s bölcsen intézkedvén, az egész ottani zsidóságot, fiatal és öreget egyaránt, bevádolta s a gyermeket miatt befogatta és bezáratta. Ezután nyolcz napra, pünkösdkor, az említett nagyságos urak, Ferencz és Farkas gróf testvérek, a magyarországi két szabad várost, t. i. Pozsony (Brespurk) és Nagy-Szombatot (Tirna), és a mellett két mezővárost t. i. Szenczet (Worperg) és Modort (Modér) megkeresték és fölhitva, hogy a gyermeket elkövetők gyilkosságát megtekintse s ha szükséges, tanúságot tegyen arról. E végett a két szabad város mindenikéből két-két tanácsbeli, nevezetesen Pozsonyból Sembler Márton és Goldner Zsigmond, Nagy-Szombatból Höfflmair András és Kossuth János (Hanns Koschud), ugyszintén Szenczről két esküdt: Beham Márton és Schuster Miklós, Modorból pedig Schneider Farkas, Mair Ambrus és Hantinger Farkas, a többször említett két gróf ur megkeresésére Bazinban megjelentek, hol a gyermek előbbk vitetvén, annak testét alaposan megvizsgálták. Találtak és láttak rajta sok szúrás, ütést és sebet: valamennyi ere, kezezekéin ép úgy mint lábcskáján és hasán, fel volt metszve és szétzútot, ki volt herélve, nyaka és nyakszirtje összezúzva, feje beverve találtatott, ugy hogy siralom volt ránézni. A gyermek ilyetén megvizsgálása után, az említett szabad- és mezővárosok, másképp nem ítélték, mint hogy ez zsidó-munka legyen, melyet a zsidók követtek el. Ennek folytán valamennyi gyanuba vett, bevádolt és bebörtönzött zsidót azonnal, a mint illik, erős faggatással, szigoru vallatás alá fogták. Ekkor azonban a zsidók a szigoru kérdésekre sem vallottak, s a gonosztételről, gyilkosságról tudni sem akartak. E miatt a két szabad- és két mezőváros esküdtjei, az említett szentgyörgyi és bazini gróf urak felhívására, ismét megjelentek, s ekkor az egész bevádolt zsidóságot ismételve komoly és szigoru kérdésekkel vallatván: tömegesen és külön-külön, valamennyien egyhangulag bevallották s igenltek, a mint majd elő fogjuk adni.

égettettek. — Isten legyen irgalmas minékünk. Amen.

A zsidók vallomása.

Az Urnak 1529-dik évében Erik napján, a pünkösdünnep alatt, Dávid zsidó Farkas grófnak Bazinban, szigoru kérdezősködés után megvallotta, hogy a mint pénteken, Isten mennybenetele után való napon, ott Bazinban a zsidók zsinagógájába ment volna, a zsinagóga asztalán írva találta, hogy egy embernek van egy gyermeke: mit tegyen vele, adná értésére. Ily szavakkal jöttek hozzá. Ő meg válaszolta: nem voltam odabaza, s erről a dolgról tudni sem akarok. Én azonban jól megértettem, hogy ő ezt tették: A börtönben, és azon kívül, mielőtt befogatott volna, hozzá is jöttek Sámuel zsidó, Dávid a szappanfőző, meg Mihály zsidó s kérték tőle: kedves Dávid: látod a nagy lármát, a mi a keresztények közt van a gyermek miatt, nem menekél föl bennünket a vád alól! Kérünk tehát téged, mivel olyan kegyelmes urad van Farkas gróf személyében, csinál ki ő nagysegédével, hogy az öreg asszonyt, ki a gyermeket találta, valamint a bognárlegényt, kinek mesteré volt a gyermek, vegyék elő s oly szigorun bánjanak velök, hogy a kintzás folytán a dolgot magokra vennék: akkor mi megszabadulnánk, te pedig megígéred ő Nagyságának, hogy harmincz negyven vagy száz forintot adsz neki. Ezt a fentemlített Dávid, az említett zsidóknak negyzzsem közt megígérte, s utolsó órájára fogadta, hogy mint jámbor zsidó él-hal az állítása mellett, hogy azok azt, a mi alább következik, megselekedték.

Item, estenden Jakab kardesiszár, zsidó, szoros kérdésekre megvallotta, hogy azon időben, mikor a gyermek elveszett, nem volt odabaza, miről zsidók és keresztények egyaránt tanuszkodhatnak; de Isten mennybenetele utáni pénteken valamennyi zsidó összegyűlvén a zsinagógában, őt és Jakab zsidót, Kholmann testvérét, kétszer kikérgették, ennél fogva ismét munkához látott, s midőn odabaza, Dávid zsidó házában dolgozók, az említett Jakab hozzájött, s az ajtó mögött egy gyékényre feküdvé, így szólt: kedves czimborám! látod mit csináltak a zsidók? Erre ő viszont azt kérdezte: kedvesem hát mi történt? Mire az említett Jakab, Kholmann testvére, ezt válaszolta: Sámuel és Dávid a szappanfőző, megölte a gyermeket, Mihály zsidó házában, a pinzében. De ugyanazon a pénteken már kereszték az eltűnt fiút. Ekkor az utóbb nevezett két Jakab nevű zsidó egymás mellett fekiüdén, Jakab a Kholmann testvére, így szólt a kardesiszár zsidóhoz: kedves czimborám, nem jól megy a dolog, jobb lesz, ha eleblabolunk. A kardesiszár zsidó azonban válaszolá: ártatlan vagyok benne, van én nekem kegyel-

mes uram, én nem mehetek sehova. Továbbá azt vallotta a kardesiszár zsidó, hogy midőn valamennyi zsidó Schneider Mihálynál, a zsidóbírónál tömleözben fekiüdék, az utóbb említett Sámuel, Dávid a szappanfőző és Mihály zsidó, a többi zsidó előtt így szólott: kedves testvéreim, jól tudjuk, hogy nekünk hármunknak elsőknék kell lennünk a kinpádon, mi azonban tétetni és történi hagyjuk magunkat, mégsem vallunk, hogy ekkép ti mindnyájan megszabaduljatok. Erre valamennyien szövetkeztek s megesküdtek, hogy egyik a másikra semmit se mondjon, semmit se valljon. Minden erre vonatkozó vallomása igaz voltát a kardesiszár Jakab zsidó utolsó órájára fogadta.

Item, pünkösd utáni szerdán, a szentgyörgyi várban, Jakab a Kholmann testvére, szigoru vallatásra sem akart egyebet beismerni, minthogy azt mondta: ő nem is bazini zsidó, s abban a szándékban volt, hogy haza menjen feleségéhez és gyermekehez.

Item, Dávid a szappanfőző zsidó, szigoru faggatásra bevallotta, miszerint a Mihály zsidó a gyermeket házába vitte, hogy az őt és Sámuel, más zsidókkal egyetemben oda hívta, s a gyermekét ők valamennyien a Mihály zsidó pinzéjében megkinozták, s ekkép Mihály zsidónál a gyermeknek vért vették. Továbbá említett szappanfőző azt vallotta, hogy négy évvel ezelőtt, a legközelebbi bñnoscsánati napon, mikor még nagyszombati lakos volt, éjnek évadján egy elkintzot, halálra vált keresztény, tudtán és akaratán kívül kocsijára tétetett s szeméttel beborított. Reggelre kelve, Schlammen és Kholmann zsidók parancsolták neki: vinné ki a szemetet. Ezt ő megtette, de nem tudott arról, hogy a holttest ottan lenne. És midőn a hullát a szemét lerakásakor megtalálta, megijedve futott be a városba, hol a nagyszombati kis Feitl zsidó azt mondta neki, mikép ugyanaznap Izsák zsidó, kit Szögédinek * hívnak (Ysaac jüd [Sogedi genannt]), két asztalnál fogadott vendékekül házában zsidókat, s nagy kiabálással, ott az ő házában gyötörték halálra a keresztényt.

Item, pünkösdkor aztán az említett Dávid zsidó is szigoru vallatás folytán elismerte és megmondta, hogy midőn a gyermeket lezurták, tollszárral és nádszállal szívták ki a gyermek vért.

Item, szerdán pedig, szigoru vallatásra, Mihály zsidó bevallotta, mikép Isten mennybenetele napján a gyermeket házába csalta, kinek ott létéről Sámuel és Dávidot a szappanfőzőt, valamint más zsidókat értesítvén, ők azt a gyermeket mindnyájan kintozták és ő, Mihály zsidó mér.e annak fejére az első csapást baltával, aztán pedig a gyermeket minden zsidó egy ideig szurkálta, és egy ideig tartotta: Mihály zsidó tartotta meg a vért. Később a meghalt gyermeket az istállóba vitte és náddal takarta le. És Erik napja éjjelen, összekötött kezekkel, a fazekas-utca mögött egy túskebozótba, mely mellett néhány zsidó őrt állott. A vért pedig a zsinagógába vitték, mely fölött nagy volt az ujjongás. Azt is bevallotta, mikép Jakab, a Csehó zsidó fia, valamennyi zsidó parancsára, a vért Marchegg felé vitte, hogy a kancsal Löblának és Nástlinek adja át.

Item, Jakab, a Csehó zsidó fia, megvallotta, hogy az összes zsidóság parancsára a vért a kancsal Löbla zsidónak szolgáltatatta át; Löbla zsidó egy forint borralalót adott érte. Azt is vallja, hogy ő ott volt a gyermek kintzásánál, és hogy a gyermeket a túskebokorba vinni segített. Azt is mondja, hogy azalatt néhány zsidó őrt állott.

Item, szerdán a zsidók templomszolgájja, kit Izsáknak hívnak, bevallotta, hogy ő is részt vett a gyermek kintzásában. És az istudja, hogy Jakab zsidónak, a Csehó fiának, megparancsolták a zsidók, hogy a gyermek vért Marcheggbe vigye. És tudatja, hogy a zsidóknak azért van szükségük keresztény vérré, hogy azzal a templomozók örömmünepök alkalmával bekenjék ujjukat.

Item, szerdán, Sámuel zsidó, kit máskülönb Smoldernek hívnak, szigoru faggatásra bevallotta,

* Bizonyára az alvidékről menekült zsidó, ki «szögédi» melléknevet volt lakhelyéről kapta. E magyars ebevezés megerősíti dr. Kohn Sámuel azon állítását (*Heber kutforrasok*. 57. lap.), hogy nálunk a zsidóknak egész a törökig többnyire magyar nevük volt.

egészen a 'Talpra magyar' lángelkű költőjét tünteti elő. Az alakot köpeny fedi, mely elől csak a mellén nyílik szét, látni engedve a zsinóros dolmányt; azáltal pedig a bal csipőnél fölakadva, plasztikus redőzetben hull alá. A szobor 48 másztát nyom, s Turbain Károly bécsi öntő műhelye igen sikerülten állította ki. A leleplezési ünnepély az akadémia termében délelőtt tízedél órákor kezdődik. Gr. Károlyi István, a bizottság elnöke, látbörése miatt nem jelenhet meg, a megnyitót beszédet Ráth Károly főpolgármester tartja, mint másodelőnök; aztán Jókai mond emlékbeszédet. Az akadémiából a korzóra vonulnak, hol a fővárosi egyesült dalkarok a költő 'Nemfidalát' adják elő, Nagy Imre, a nemzeti színház művésze pedig Endrődy Sándor ódáját szavalja el, a katonai zenekar pedig a Himnuszot játssza. Az ünnepély lakoma fejezi be, melyre a résztvevőket a fővárosi tanács által meghívott vendégek sőt. A szobor történetének megírásával Reményi Károlyt bízták meg. Az ünnepélykor a szoborra teendő koszorúk egy részét részint a múzeumban, részint Kis-Kőrösön a Petőfi-házban fogják megőrizni. Megemlítjük itt, hogy a bukaresti magyarok, a szobor leleplezésének napján, szintén tartanak Petőfi-ünnepélyt.

Levél Kossuthról. Az ismert album alkalmából Kossuth nagyerdeki levelet intézett Helyi Ignác képviselőhöz, ki e levelet szombaton fogja felolvasni ama bizottság előtt, mely az albumot neki, mint a kit Kossuth annak átvételére fölkerít, átnyújtja. A levél a nagy hazafitól politikai nyilatkozatot tartalmaz és a lapok vasárnap fogják közölni.

A trónörökös vadászatai. Görgényben jó eredménnyel folynak a vadászatok. Szept. 27-én lőtték az első medvét. Báró Jósika Samu sebesítette meg sulyosan, de azért a fiatal állat még talpra állt, tovább futott, mignem gr. Mitrovsky leterítette. A trónörökös, mint bíró, b. Jósikának ítélte oda a medvét, minthogy második lövés nélkül is összeromlott volna. Másnap a kásvai határon Nostitz gróf sebesített meg egy medvét, melyet második lövéssel báró Bornemisza Tivadár ejtett el. Hat nap alatt hal medve került hajtásra; ezek közül szakmányul esett kettő, megebesítteték sulyosan szintén kettőt, egyet pedig könnyen. Miután b. Jósika és gr. Nostitz most lőtték először medvét, e hó 28-án este ünnepélyesen fölavatták őket medvevadászokká.

A rossz idő miatt a kastély folyosóján tartották az ünnepet. A kiterített medvét galyakra helyezték, fáklyások vették körül, míg a kürtösök a vadászbekkel a bejárat előtt foglaltak állást. Az ünnepély este 8 óra után a Rákóczi-indulóval vette kezdetét, mely a trónörökös párnak lakosztályából kivonulását jelezte. A trónörökös vállára farkasbundát vetett és vadászkapkát tett, míg a trónörökösnek közönséges szürke háziruhát viselt. Ezután jött Lipót herceg, ki a házi ruha fölét szintén vadászkaponty öltött, utána pedig az egész vadásztársaság. Erre a kürtösök vadászfeketeket harsogtattak. A trónörökös párnak Nostitz grófnak szerencsét kívánt a sikerült lövésért. Lipót herceg pedig a medvéhez lépett, vadászmodra annak bundájába markolt, míg Teledi Samu gróf a medvét izmos karjával emelte fel. Miután a trónörökös is megtette a szokásos vadászfogást, Teledi gróf ismét hozzálépett az el-ejtett vadhoz s kezével rövid erőlködés után száját kifeszítette s a trónörökös párnak az állat hatalmas fogait mutattatja. Erre fölriázó kürtölés következett, melybe zene hangjai vegyültek, s ezzel a vadász-ünnepély véget ért. A trónörökös pár derült hangulatban visszatért lakosztályába, honnan nem sokára a társaság között az ebédelőben jelent meg.

A trónörökös pár e hó 2-án hagyja el Görgény-Szent-Imrét. Koburg herceg már csütörtökön el-távozott, a pozsonyi vadászatokra sietvén.

Dr. Szabó József egyetemi tanár, kitünő tudósunk, ki hosszabb ideig utazott Amerikában, e héten kezdte meg előadásait az egyetemen. Két héttel ezelőtt még Amerikában volt, azóta pedig Londonban is töltött három napot. Dr. Szabó József ugyanis egyike volt az 'Alaska' utasainak s e hajó hét nap alatt tette meg az utat Amerikából Európába.

Az eszéki Dráva-hídnál történt szerencsétlenség áldozatai közül még eddig egyik holttestét sem sikerült megtalálni. A sebesültek közül öt maradt ápolás alatt az eszéki kórházban, kik zúzdásokat szenvedtek. A vízbe zuhanó mozdony és vagonok kiemlése eddig még nem sikerült. A megmenekült

46 huszárnak a király egyenkint 10 frtot küldött, és azonnal ki is osztották köztük. A vasuti igazgatóság szintén kárpótlást adott, kifizetett 2076 frtot, a mennyire a legények esküje után az elvesztett pénzt és holmit becsülték.

A 'Jogtudományi Közöny' szeptember 29-iki (39-iki) száma következő tartalommal jelent meg: Ezzel kezdődik az általános magánjogi törvénykönyv tervezetének az 'örökös jogot' tárgyzó részére. Dr. Weinmann Pülöp budapesti kir. közjegyzőtől. — A vádrendszer kérdéséhez. Dr. Fayer László budapesti ügyvéd. — A pénzbüntetés jogi természetéről és a magyar büntető törvény. (1878. V. t. sz.) 53. §-a. Dr. Wlassics Gyula budapesti kir. alügyvéd. — A magyar ügyvédség reformjáról. Dr. Dell'Adami Reszó budapesti ügyvéd. — Törvénykezési Szemle: A budapesti kir. ítélőtábla gyakorlatából. I. k. töl. — Egyenruha. Kiplány Géza erzsébetvárosi kir. törvényszéki bírótól. — A végrehajtási törvény 23. §-ához. Dr. Huszogh István-tól. — Különfélék. MELLEKLET: Curia határozatok. — A budapesti királyi tábla elvi jelentőségű határozatai. — A német jogászyülés határozatai. — Kivonat a Budapesti Közönyből.

HALÁLOZÁSOK.

Zarándi dr. KNÖPFER VILMOS, kir. tanácsos, Maros-Vásárhely város egyik orsz. képviselője, kit tevékenységéről széles körben ismerték, elhunyt szept. 28-án 67 éves korában. M. V. Vásárhelyen. A szabadelvű párthoz tartozott, s otthonában kiváló polgári érdemek által tetten maradó emléket. Mint orvos a tudomány férja volt, s mint országos körházi igazgató, a 'Kemény Zsigmond' irodalmi társaság elnöke, a tüzoltók parancsnoka osztotta meg még munkásságát a nyilvánosság terén. A szabadságharcban mint orvos vett részt az erdélyi hadjáratban. A derék férfi érdemeit tüzetesebben is méltatta lapunk, mikor arczképét is bemutatatta. Egyik leánya, Ugron Gábor képviselő neje.

VALKAI IMRE, a pestmegyei államépítészeti hivatal főnöke, meghalt szept. 24-én a fővárosban, 44 éves korában, s holttestét Tasra szállították. Egyike volt a legképzettebb szakembereknek, s a megyei körökben igen kedvelt férfi. Fiai éveiben a szépirodalommal is foglalkozott s egy kötet rajz 'Daguerotípek' cím alatt jelent meg tőle.

Dr. NAGY JÁNOS, kataszteri pöbbitos, Kolozsvár város törvényhatósági bizottságának tagja, elhunyt 35 éves korában. Fegyverrel vetett véget életének. Nagy János évekig szerkesztette a 'Magyar Polgár-czímű napilapot, irodalmi tehetséggel, s a történeti tudományban jártassággal bírt. Utóbbi időben viszályozott az irodalmi pályától. Öngyilkosságát valószínűleg kedélybaj idézte elő. Özvegvet és két árvt hagyott maga hátra.

Elhunytak még a közelebbi napok alatt: VICZY JOZSEF, egy régi ref. papi család utolsó lelkesze sarja, 40 évig a biharmegyei Eled lelkesze, ki több Debreczenben élt, 80 éves korában. — KVASSAY TIVADAR, földbírtokos, 78 éves korában, Nagy-Belicezén, Nyitra-megyében. — EGERETI JOZSEF, nyug. miniszteri fő-megyei, fővárosi bizottsági tag, 60 éves korában. — LOVASSY FERENCZ, Biharmegye egyik köztisztviselői családjának sarja, mivel és a festéssel nagy előszeretettel és tehetséggel foglalkozó ifjú, ki gyógyulást keresni Olaszországot, Spanyolországot és Afrikát is meglátogatta, 26 éves korában, Nagy-Szalontán. — BENKOVICS JOZSEF, közbücsületű el polgár, 84 éves korában, Főthon. — GRÓF VIATINSZKY LEÓ, egy lengyel főúr, ki a nagy forradalom után menekült hazájából, hol az orosz kormány minden vagyonát elkobozta, s ő szerényen és visszavonultan élt Budapesten, mindvégig megtartva nemzeti viselkedést. — DEMÓ SANDOR, fővárosi ügyvéd, 76 éves korában. — KERÉKEI ISTVÁN, püspökségi nyug. gradisztiny, az utolsó görögöri insurgens, 92 éves korában, Rozsnyón. — FÁRAGO SAMUEL, 68 éves korában, Miskolcon. — HÁSZ ANTAL, köztisztviselő el gáza, 55 éves korában, Bán-hegyesen. — ZIMMERMANN JOZSEF, fővárosi háztulajdonos, 71 éves korában. — RADENICH JÁNOS, a mind-szent-algói gr. Palavicini-féle urodalom jószágigazgatója, 42 éves korában, Karlsbadban. — NICZEKY ANDRÁS, földbírtokos, 63 éves korában, Ujpesten. — DRÁKULICS GÁBOR, törvényszéki bíró, Bács-Bodrog-megyei bizottsági tagja, 57 éves korában, Zomborban.

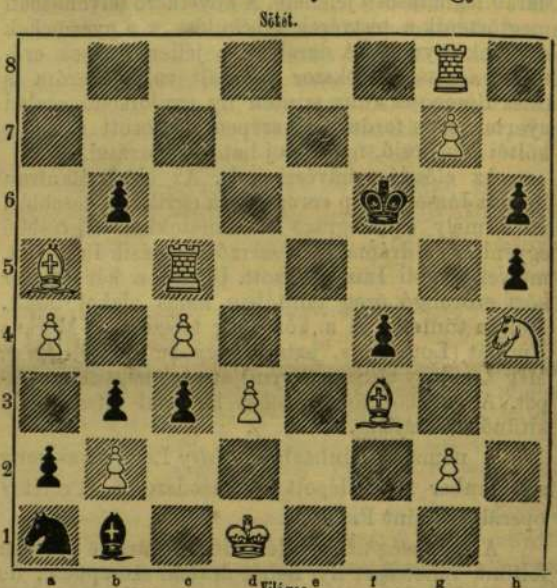
Özvegy SCHWARZEL JOZSEFNE szül. Lipthay Borbála, Schwarzel Sándornak, a mífegytem jeles tanárának édes anyja, 57 éves korában, Budapesten; ugyanitt özv. TUNYASZ SÉTI. Erny Antónia, a meggyilokt duszadag Erny nővére, kinek halála után a szegény özvegy egyszerre két milliónyi örökséghez jutott. — ÖZV. DR. BARAKS SÁNDORNÉ szül. Janky Antónia, Nagy-Váradon. — KEYSER GYULÁNÉ született Szathmáry Ilona, az arad-körözlényi vasuti főpénztárnokának neje, Fazekas-Varsádon. — TOKODY IMA, Tokody nyug. miniszteri tanácsos leánya, 24 éves korában, Temesvárt. — Dr. TORISCH FERENCZNE szül. Lederer Anna, 26 éves korában, Szombathelyt. — NIKOLICS ILONA, Nikolics Sándor képviselő 24 éves leánya, Budapesten. — DINER SÁNDORNÉ, vasuti pénztárnok neje, 44 éves korában a fővárosban. — STAHL FLÓRA, gazdag asszony, 72 éves korában, Rákos-Palotán.

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

Berta. Csinos; csak a vége nem jó. Ha már elvesztette eszét, s meg is örült, hogy remélheti, hogy meg nem bolondul?
Előrs a temetőben. Néméből — de kitől? Különben nem sokat ér s forditása is, úgy látszik, gyöngye.
Herokban. Azok az egy és két szótagos rövid sorok, a hosszabbak közé beékelve, nagyon zavarják, sőt egészen megrontják a rhytmust. A rimelés is több mint gyalog sok helyett; így a foimáliba nagyon árt a szépen gondolt s itt-ott csinosan is kivitt képeknek s az egészen jó gondolatnak. Az előbbi is ('Egy fiatal lányhoz') leginkább a forma gyöngöseséget kellett mellőznünk.
A lány dala (román népdal). Ez is csinos. Alkalm szerint közölhetjük.

SAKKJÁTÉK.

1190-ik számú feladv. Geyerstam Frigyes-től.

Világos indul s a negyedik lépésre mattot mond.

Az 1185. sz. feladvány megfejtése.

Blathy Ottó-tól.
Megfejtés.
Világos. Sötét.
1. Fa5-c7 Hh5-f4 (b)
2. Bf8-b8 Hd7-f6 : (a)
3. Bb8-f8 t. sz.
4. Ff7-d5-h5 matt.
..... a.
2. Hd7-b8 :
3. Fc7-b8 t. sz.
4. F matt.
..... b
1. Hd7-e6
2. Fc7-e5 Hh5-g3 +
3. h2-g3 : lt-g3 :
4. Ff7 matt.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben Fülöp József, Nagy-Dobronyban Németh Péter. Budapestesen K. J. és F. H., Andor Sándor. A pesti sakk-kör.

HETI NAPTAR. Okt. hó.

Table with 5 columns: Nap, Katholikus és protestans, Görög-Orosz, Izraelita. Rows list dates from Oct 1 to Oct 7 with corresponding religious observances and events.

Tartalom.

Szöveg: Kossuth Lajos. Fajda János. — Őszi reggel. Költemény. Szász Karolytól. — A hózatvar. Elbeszélés. Irtá Puskin Szergejhez. Sándor. — A magyarok eredetéről. (Vámbéry most megjelent könyvének ismertetése.) — Egy kedél alatt. Angol regény. Irtá Parn Jakab. — Elmentető tüzoltók. — Az egyiptomi hadjárat vége. — Egyveleg. — Kossuth Magyarországon 1849-ben. Ballagi Aladártól. — A hitterítők üldözése a megyei birodalomban. — Irodalom és művészet. — Közintézetek és egyetek. — Mi újság? — Halálhírek. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós. (L. Egyetem-tér. 6. sz.)

Egy hatszor hasábzott petitsor, vagy annak helye egyzseri igtatásnál 15 kr.; többszöri igtatásnál 10 kr. Belyegdij külön minden igtatás után 30 kr.

HIRDETÉSEK.

Kiadó-hivatalunk számára hirdeményeket elszálok BECSBEN: Dukas M. Riernergassa 12, Schlegel Henrik Wollzeile 12, és Oppelk A. Stubenbastei 2.

Selyem bász-ruhák frt 9.30 o. é.

teljes ruha; ugszintén jobb minőségben is küldetnek általam, legalább két ruha megrendelésél várnék s szállítási-díj-mentesen a házba, Németország és Ausztria-Magyarországban — Alig lehet valami gyakorlatibb a női toltotteben, mint e vörös melyet kelmek, melyek átára, a házbán, uton és látogatásra egyarant viselhetők. Minták postafordultával. Leveldij a Schweizba: 20 fillér = 10 kr. o. é.
Zürich, (Schweiz). Henneberg G. 358 selyem-gyári raktára.
A ruhák mosása. A kész ruhát, ha szennyes lett, langyos szappanvízben mosuk, kifacsarjuk, czukros vízben keresztül húzzuk, ismét kifacsarjuk és nedvesen kivassaljuk; e ruhák használatban elpusztathatlanok.

MARIENBADI KATONAI GYÓGYHÁZ SORSJEGYEL. 3400 nyememény arany, ezüst és drága-ságokban, összes értéke forint 25.000 a 50kr.
MARIENBADI KATONAI GYÓGYHÁZ SORSJEGYEL. Főnyememény egy 667 NŐI BRILLANT-ÉKSZER (készlet 5 dabbal) Értéke 8000 frt. a 50kr.
MARIENBADI KATONAI GYÓGYHÁZ SORSJEGYEL. 2. nyememény egy 138 db.) Értéke 2000 frt. Ezen kívül további 158 db. és 3240 mellék-agyomány. a 50kr.
Kapható a legtöbb váltóirodában, lottogyűjtődében és sorsjegykereskedésben. BÉCS FORTUNA BÉCS Rothenthurmstr. KLINGSTEIN ERNŐ Rothenthurmstr. Fő sorsjegy-elárusítás: 12 kiadóhivatalának váltóháza.

Vászon- és fehérnemű-raktár a „kék csillag”-hoz. HARRIS ZEILLINGER és Társ Budapest, väczli- utca 9-ik szám. Alapították 1826. évben.
ezennel értesítik nagyrabecsült vendöiket, hogy raktárunk az ősi idényre a legj. minős. vásznak, asztalterítetek és mindenféle kész legdivatos szabási fehérneműekkel teljesen felszerelték, melyekből a többi czikkak árai alatt felsorolják, hogy t. vidéki vendök is könnyebben eszközölhessék megrendeléseiket.
Kamuka asztalterítetek. 1 készlet 6 személyre frt: 5.15, 5.50, 6.25, 7. — egész 24 frtg. 12 személyre frt: 10.50, 11. —, 12. —, 13. —, 14. —, 15. — egész 60 frtg. 18 személyre frt: 24. —, 25. —, 28. —, 30. —, 32. —, 35. — egész 100 frtg. 24 személyre frt: 30. —, 34. —, 40. —, 45. —, 50. —, 55. — egész 180 forintig.
Kávés asztal készletek, fehér alap színes, v. színes alapnak csomag kendőkkel együtt, 6, 12 és 18 személyre frt: 3.25, 3.75, 4. —, 5. —, 6. —, 7. —, 8. — és feljebb egész 60 frtg.
Törülközők fehér, vagy színes beasóvott szállel, tucetzajja frt: 3.60, 4. —, 4.25, 4.50, 5. —, 5.50, 6. — és feljebb egész 35 frtg.
Vászon szobkendők fehér v. színes, tucetzajja frt: 3. —, 3.50, 4. —, 4.50, 5. —, 6. —, 7. —, 8. — és feljebb egész 25 frtg.
Batist szobkendők francia és angol, fehér vagy színes szállel, tucetzajja frt: 5. —, 6. —, 7. —, 8. —, 9. —, 10. —, 11. —, 12. — és feljebb egész 30 frtg.
Fehér zsinoros barket, méterje kr.: 42, 47, 50 és feljebb egész 93 frtg.
Fehér pique barket, méterje kr.: 62, 73, 80, és felj. egész 130 frtg.
Szines barket csikos vagy kokcák, méterje kr.: 38, 42, 50, 52, 55, 60 egész 80 krig.
Csipke függönyök, párja 1 ablakra frt: 3. —, 3.25, 3.50, 4. —, 4.50 egész 30 frtg.
Agyszerítők bojtjal, párja frt: 7. —, 9. —, 11. —, 12 frtg.
Ágy és asztalterítetek finom rips és gobelinből 2 ágy 1 asztalterítő 1 készlet ára frt: 20. —, 24. —, 30 és feljebb egész 100 frtg.
Flanel takarók (ágypokroczok) drája frt: 3.25, 4. —, 4.50, 5. —, 6. — egész 18 frtg.
Chiffon és schirting 40 m. vagy 50 röl, végje frt: 8.80, 9.50, 11. —, 12.50, 12.75, 16. —, 17.50, 19.50, 25.50.
Férfi ingek chiffonból színes mellel, gallér és kszélöl-vel frt: 1.50.
Férfi ingek chiffonból sima mellel gallér és kszélöl nélkül frt: 1.40.
Férfi ingek chiffonból, sima vászon mellel és gallér-vel frt: 2.75-től 4. — frtg.
Férfi ingek finom szines perkalból frt: 2. —, 2.50, 2.75, 3. —, 3.50, 4. —, 4.50, 5. —, 6. —, 7. —, 8. —, 9. —, 10. —, 11. —, 12. —, 14. —, 16. —, 18. —, 20. —, 22. —, 24. —, 26. —, 28. —, 30 frtg.
Csikos csinavat matrácokra, 25 méter, vagy 32 röl, 117 cm. széles végje frt: 16.50, 18. —, 19. —, 20. —, 22. —, 24. —, 26. —, 28. —, 30 frtg.
Sávozózott asztalterítetek, a broszok, 6, 8, 10, 12, 18, 24 személyre drája frt: 1.75, 2. —, 2.10, 2.25, 2.50, 3. —, 3.25-ig.
Sávozózott asztalkendők, tucetzajja frt: 4. —, 4.50, 4.75, 5. —, 5.50, 6. — egész 12 frtg.

